

Што ў аснове:
песня, фэст
ці слова?
С. 2 — 3

**Стары замак: дык
наколькі вострыя
праблемы?**
С. 4

На маю думку:
тры меркаванні
экспертаў
С. 5

**Палац
Вашкевіча
і крыху сэлфі**
С. 8 — 9

**Фальклорны
"баланс":
піша этнограф**
С. 2 — 3, 12

З Новым годам! 2015

Фота Пятра ОБАДА з выстаўкі "ART-ёлкі" ў сталічным Цэнтры сучасных мастацтваў.

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Акцыя "К": журналісцкі аўтапрабег па СДК і не толькі

На сённяшнім маршруце — Чачэршчына ды Веткаўшчына, не самыя, трэба сказаць, заможныя раёны Гомельшчыны. Матэрыяльная база ўстаноў культуры, за рэдкім выключэннем, — не надта добрая, але дагледжаная. Приемна ўразіла і тое, што клубы ды бібліятэкі працуюць тут у строгай адпаведнасці з графікам. Інакш кажучы, у рабочы час культасветнікі — на сваіх непасрэдных месцах. Так што дысцыпліна — узорная. Аднак калі б толькі яна вызначала эфектыўнасць дзейнасці вясковай культуры... Менавіта пра гэтыя фактары і пойдзе сёння гаворка.

Яўген РАГІН,
Кастусь АНТАНОВІЧ /
Мінск — Мінская —
Гомельская вобласці —
Мінск / Фота аўтараў

"Не дайце нам закіснуць!"

Калі план вялікі, а спонсараў няма...

Гісторыя зніклых вёсак

Вось яна — Чачэршчына. А першы прыпынак — вёска Роўкавічы аднайменнага сельсавета. Цэнтральны сельскі дом культуры, бачна па ўсім, узведзены яшчэ за савецкім часам. Але выглядае даволі прыстойна.

На лесвічнай пляцоўцы другога паверха, перад уваходам у бібліятэку, — крэсла і столік з падборкай самых разнастайных кніг. Бібліятэкар Вольга Фаміна тлумачыць: "Гэта для нецярплівых чытачоў, калі бібліятэка, скажам, яшчэ на абедзенным перапынку". Слушна, зручна, утульна і з вялікай дабрывай да чытача. Такіх "дробязей" нашым установам бракуе хранічна.

А мы пасля ўбачанага і пачутага ўжо і вушы з вачыма натапырылі. У добрай гаспадыні, як правіла, адной цікавосткай не абыходзіцца. І прадчуванне не падманвае: у бібліятэцы

сабрана гісторыя вёсак, зніклых у выніку катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. А дырэктар ЦСДК Ірына Сафонава дадае, што ў зоне іх абслугоўвання былі калісьці вёскі Крутое, Халоча, Сябровічы... Няма цяпер іх: усё насельніцтва выселілі. Без людзей хата лічаныя гады пратрымаецца, а тут больш за два дзясяткі прайшло. Калі казаць пра сельсаветаўскія маштабы, дык з карты знікла 34 паселішчы. І ў кожнага былі свая адметная мова, свае абрады ды святы... Так, збольшага ўсё знікла. Але сёе-тое засталася як памятка ў бібліятэцы.

Каб працавала душа...

І гэта — не проста крэзнаўства, а Памяць. На тое ж працуе і Куток даўніны, дзе сабраны рэчы з тых хат, ад якіх і падмуркаў ужо не засталася. Гэта звычайныя пажыткі: гадзіннік, лямпава радыёпрыёмнік, капілка...

Звычайныя толькі на першы погляд. У бібліятэцы створана нейкая ўрачыстая атмасфера павагі да людзей, якія жылі на забруджаных тэрыторыях. І кожны экспанат Кутка нібы ўсё яшчэ ўтрымлівае цеплыню рук гаспадароў...

Хтосьці запытаецца: даражэнькія, а якое дачыненне ўсё гэта мае да кнігі і чытання? Ды самае непасрэднае! Проста сапраўдная кніга пра бяду адселеных людзей пакуль так і не напісана. А ўсвядомленае чытанне — заўжды рух душы. І вось гэты рух у гаспадарцы Вольгі Фаміной адчуваецца вельмі прадметна. Нездарма менавіта бібліятэка выступае каардынацыйным штабам па перыядычным зборы аднавяскоўцаў, якіх раскідала па свеце.

...І тут у нас вось якая думка ўзнікла. Перасяленцы ў якіх толькі кутках Беларусі ні прыжыліся. І кожны прывёз з сабой частку спадчынных культурных традыцый і стараецца іх прарасціць на новай глебе. Хто будзе адсочваць, каб сінтэз такі заставаўся арганічным? Каб не было эклектыкі

ў спробах аб'яднанага арнаменту, песні, танца? Напэўна, функцыю, так бы мовіць, арбітра і практычнага дарадцы павінны далікатна выконваць тут мясцовыя дамы рамёстваў. Чым не падстава для перспектыўнай, менавіта даследчай, навуковай дзейнасці? Цікава, а як думаеце вы — нашы неабыякавыя чытачы?..

Дапамог, але...

У Доме культуры нам спадабалася ўсё тая ж утульнасць. Вялікі глядзельная і танцавальная залы. У асобным памяшканні дзейнічае Клуб бильярдыстаў — даволі рэдкая яшчэ з'ява. Але стол, кій ды шары — старэнькія...

Заканчэнне артыкула
чытайце
на старонках 10 — 11.

"Зрабіць добрае для сваёй краіны"

Фота Андрэя СТАСЕВІЧА, БелТА

24 снежня ў сталічным Палацы Рэспублікі прайшло дабрачыннае свята ў рамках акцыі "Нашы дзеці" з удзелам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка.

Вольга НАВІЦКАЯ

Імпрэза ля Галоўнай ёлкі краіны ў будынку Палаца Рэспублікі стала цэнтральнай падзеяй акцыі. А перад тым Кастрычніцкая плошча сустрэла юных гасцей Галоўнай сталічнай "вышыванай" (як яе паспелі назваць у Сеціве) ёлкі, велічэзнымі ілюмінаванымі шарамі. Таму настрой для больш як дзвюх тысяч трохсот дзяцей ва ўзросце ад васьмі да чатырнаццаці гадоў адчуваўся і праз такую маляўнічую візуалізацыю навагодніх ды калядных дзён. А сярод гасцей Палаца Рэспублікі 24 снежня былі дзеці-сіроты, дзеці, якія засталіся без апекі бацькоў, выхаванцы інтэрнатаў, дзеці-інваліды. Вялікую частку запрошаных складалі тыя, хто дасягнуў высокіх вынікаў на конкурсах ды алімпіадах. Прысутнічалі і вучні Вільнюскай беларускай гімназіі імя Францыска Скарыны. Казачнасць жа і незвычайнасць антуражу ствараў... заснежаны лес з аленямі ў фае Палаца Рэспублікі. За колькі часу да прадстаўлення дзеці маглі паўдзельнічаць у забаўляльнай праграме, паслухаць выступленні навучэнцаў Нацыянальнага цэнтра музычных мастацтваў імя Уладзіміра Мулявіна і пабачыць работы выхаванцаў мастацкіх студыі. Такім чынам культурны складнік займаў важную частку ў падзеях традыцыйнай сустрэчы ў Палацы.

Як падкрэсліў перад пачаткам чаканай імпрэзы ў глядзельнай зале міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў, такія акцыі — свята для дзяцей і дарослых, культурны складнік якіх неаддзяльны. Разам з тым, Барыс Уладзіміравіч зазначыў, што апошнім часам беларусы захапляюцца незнаёмымі нам святамі, якія прыйшлі з Захаду, але міністр упэўнены: больш увагі неабходна надаваць сваёй культурнай спадчыне. "Учора я наведваў імпрэзу ў Вілейскай школе-інтэрнаце, дзе звярнуў увагу на касцюмы, — расправёў ён. — Дзеці, у асноўным, былі апрануты ў касцюмы замежных герояў, але чамусьці амаль не ўвасаблялі персанажаў нашых, беларускіх, рускіх, украінскіх казак, здавалася б, больш блізкіх па духу. Таму, лічу, што такія падзеі, як Галоўная ёлка, спрыяюць сістэмнаму і патрыятычнаму выхаванню падрастаючага пакалення".

...У глядзельнай зале шчырымі апладысмантамі дзеці віталі выхад на сцэну Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка. У сваім прывітальным слове Кіраўні дзяржавы заклікаў падрастаючае пакаленне заўсёды і ўсюды быць вернымі ды надзейнымі сябрамі, таму што, падкрэсліў беларускі Лідар, сяброўства на нашай зямлі заўсёды было ў пашане. Ён адзначыў, што для таго, каб Радзіма станавілася больш багатай і прыгожай, трэба любіць яе, звязваць з ёй будучыню. "Беларусь — гэта наш з вамі агульны дом, і мы павінны разам клапаціцца аб ім, як аб самым родным і дарагім месцы ў свеце", — сказаў, у прыватнасці, у віншаванні Аляксандр Лукашэнка. Прэзідэнт пажадаў, каб дзеці і маладыя людзі больш шанілі жывыя стасункі і радаліся блізкіх добрымі адзнакамі, новымі поспехамі ды ўменнямі: "Кожны з вас можа зрабіць нешта добрае для сваёй краіны. Тым больш, што надыходзячы год абвешчаны годам моладзі. Як вы разумееце, гэта і ваш год".

Свята ж прадоўжылася казачным прадстаўленнем з удзелам Галоўнага Дзеда Мароза краіны — Уладзіміра Радзівілава. А па заканчэнні імпрэзы Лідару краіны ўручылі карціну "Зімовая раница", створаную Алінай Маравай і Антонам Конанавым — навучэнцамі аб'яднання па інтарэсах Арт-студыі "Бум" Магілёўскага абласнога цэнтра творчасці. Было падарана таксама і пано "Каза-калядоўшчыца" работы навучэнцаў Віцебскага цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі Ксеніі Ткачэнка і Віктарыі Сташкевіч.

Віншаванні

**Паважаныя калегі!
Дарагія сябры!**

Прыміце мае шчырыя віншаванні з надыходзячым Новым, 2015-м годам, а таксама са светлымі Каляднымі святамі!

Гэтымі перадсвяточнымі днямі мы прыгадваем найбольш яркавыя ўражанні года, з якім развітаемся. У кожнага з прафесіяналаў нашай сферы яны звязаны з удалымі канцэртамі, паспяховымі прэм'ерамі, запамінальнымі вернісажамі, непаўторнымі фестывалямі, гучнымі творчымі перамогамі і здзяйсненнямі. Упэўнены, што 2014-ы год стаўся асвечаным менавіта такімі падзеямі ў жыцці кожнага з работнікаў культуры і дзячаў мастацтваў!

Да ўсёго, на канец снежня — пачатак студзеня для ўсіх вас прыпадае адзін з найбольш насычаных перыядаў вашай працы. Бо менавіта ў гэты час вы як ніколі дорыце людзям святочны настрой і перадаеце цеплыню сваіх сэрцаў. І гэтым вы робіце людзей нашай краіны бліжэйшымі да светы прыгажосці і духоўнасці ў самых розных праявах: тэатральным і музычным мастацтве, кіно і візуальных практыках, аматарскай творчасці і традыцыйнай культуры, а таксама ў культурна-асветніцкай дзейнасці.

Прыміце шчырыя словы падзякі за ваш унёсак у справу развіцця нашай культуры, нястомны пошук шляхоў да яе абнаўлення і мадэрнізаванага развіцця, а таксама за рэпрэзентацыю на высокім узроўні за межамі нашай краіны.

Няхай Новы год прынясе невычэрпнасць вашых творчых поспехаў, заснаваных на таленавітых ідэях, натхнёных дзён, нястомнага аптымізму, моцнага здароўя і шчасця вам і вашым блізкім!

Няхай 2015-ы год, абвешчаны Прэзідэнтам нашай краіны годам моладзі, надае кожнаму з вас маладосці ў душы, аптымізму і энергіі для рэалізацыі ўсіх вашых планаў на карысць далейшага росквіту нашай нацыянальнай культуры і любай краіны — Рэспублікі Беларусь!

**3 павагай,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Міністр культуры
Рэспублікі Беларусь**

Дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь — члены Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы сардэчна віншуюць работнікаў культуры, дзячаў мастацтва, рэдакцыйны калектыў і чытачоў газеты "Культура" з Калядамі і Новым, 2015-м годам!

Прыемна адзначыць, менавіта дзякуючы вашай працы традыцыі святавання гэтых светлых і радасных святаў маюць свой нацыянальны каларыт, прымнажаюцца і захоўваюцца. Дазвольце напярэдадні такіх цудоўных дзён сказаць вам словы падзякі за вашу самаадданасць любімай справе, за прыгажосць і духоўнасць, якімі вы рупліва напаяняеце сучаснае жыццё беларусаў, дапамагаючы нам годна ісці шляхам незалежнасці.

Ад усёй душы жадаем вам моцнага здароўя, асабістага шчасця і дабрабыту. Няхай 2015-ы год будзе шчодрым на творчае натхненне, прынясе новыя поспехі і дасягненні на карысць беларускага народа.

**Аляксандр СЯГОДНІК,
старшыня камісіі**

*Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
шчыра віншуе вас, паважаныя
падпісчыкі і чытачы,
з Калядамі і Новым годам!*

КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЕВАЯ
МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА
Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч Трафілаў.
Адказны сакратар: Вольга НАВІЦКАЯ;
рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАПІН;
аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Алег КЛІМАЎ, Аліна САУЧАНКА; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Інга ЗЕЛЬБІС.
Сайт: www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.
Аўтарскія рукапісы не рэдакцыйна і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыялы на правах рэкламы.
"Культура", 2014. Наклад 5857. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 24.12.2014 у 18.20. Замова 5178.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Prof-партфолія

На напісанне артыкула натхніў Першы Усерасійскі фестываль-конкурс рускага народнага танца "Перапляс" (праходзіў ён у Маскве ў лістападзе), куды я быў запрошаны ў якасці эксперта незалежнага міжнароднага журы. Па выніках пабачанага ў мяне паўстала шмат пытанняў, якія тычацца нашай — беларускай — народнай мастацкай рэчаіснасці. Спасылаючыся на "Перапляс", хачу выказаць свой погляд на "ўнутрыбеларускія" праблемы ў галіне традыцыйнай народнай культуры, правесці некаторыя паралелі ў сённяшніх працэсах расійскай і беларускай нацыянальных культур.

На чым "балансе" фальклор?

"Перапляс" і нашы праблемы: дык ці адметныя беларусы?

Пару слоў пра "Перапляс"

У форуме рускага танца ўдзельнічалі плясуны розных узростаў, але пераважна навучэнцы пачатковых, сярэдніх, вышэйшых устаноў культуры і мастацтваў. Яны спаборнічалі ў сольным і парным (дзетным) выканальніцтве, паймаўшы выхадныя ў танцавальна-карагодных і кадрыльных формах. Ярка былі прадстаўлены рэгіянальныя музычна-харэаграфічна-адукацыйныя школы — Санкт-Пецярбургская, Маскоўская, Саратаўская, Валагодская, прадэманстраваны традыцыйныя спеўныя і танцавальныя стылі поўдня і поўначы Расіі, Падмаскоўя, Цэнтральнага рэгіёна Расіі...

Таксама фестываль-конкурс "Перапляс" здзівіў мяне высокім узроўнем выканальніцкага майстэрства — спеўнага і танцавальнага, разнастайнасцю рэгіянальнага рэпертуару, самабытнымі натуральнымі народнымі касцюмамі.

Хто апякуецца фэстамі?

...На нацыянальную ідэю ў сядзяў плённа працуюць розныя дзяржаўныя органы ды ўстановы культуры і мастацтваў. Напрыклад, праблемы захавання і развіцця народнай культуры на федэральным узроўні вырашаюць дзяржаўны Дом народнай творчасці (якому амаль 80 гадоў) і Цэнтр рускага фа-

У размове — пра спевы на роднай мове...

"Рыхтуй колы ўзімку" — гэтай прыказкі прытрымліваўся народны артыст Беларусі, прафесар Міхаіл Фінберг, калі сабраў прадстаўнікоў сферы культуры з усіх рэгіёнаў краіны на свой майстар-клас. Насамрэч гэта была, хутчэй, нарада, прысвечаная падрыхтоўцы да конкурсу маладых выканаўцаў, што ладзіцца ў рамках Нацыянальнага фестывалю Беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Як ніколі рана былі акрэслены тэрміны правядзення Маладзечанскага фестывалю — дарэчы, 15-га па ліку: ён пройдзе ў першыя выхадныя чэрвеня. Але шукаць будучых канкурсантаў і, галоўнае, песні для іх трэба ўжо цяпер. Пра гэта і пайшла размова.

Будуць новыя добрыя песні — цікавым стане і ўвесь фестываль. Гэта старая аксіёма сёння як ніколі актуальная. Бо апошнім часам менавіта беларускамоўны рэпертуар зрабіўся галаўным болей выканаўцаў, іх педагогаў, а таксама ўсіх тых, хто займаецца арганізацыяй і правядзеннем разнастайных песенных праектаў. Калі ж на конкурсе гучыць па некалькі аднолькавых твораў, гэта прыводзіць да дадатковага "спаборніцтва ў спаборніцтве". Міхаіл Якаўлевіч звярнуўся да прысутных з просьбай, каб патэнцыйныя ўдзельнікі больш чыталі добрай паэзіі і тым выхоўвалі свой густ, што не дазволіць ім надалей звяртацца да нізкапробных узораў "вершапляцення". Маэстра выказаў свае пажаданні невыпадкова: Нацыянальны канцэртны аркестр Беларусі, якім ён кіруе, падрыхтаваў ажно 34 праграмы на вершы беларускіх паэтаў-класікаў, склаўшы своеасабліваю песенную энцыклапедыю нашай паэтычнай спадчыны (Максім Багдановіч, Янка Купала, Якуб Колас, Адам Міцкевіч, Адам Руска, Уладзімір Караткевіч, Аркадзь Куляшоў і многія іншыя імёны).

льклору. Апошні мэтанакіравана, сістэмна і актыўна даследуе немацэрыяльную і матэрыяльную народную культурную спадчыну, па выніках экспедыцый выдае навуковыя даклады, рэгіянальныя зборнікі (адзін з нядаўніх — "Чухамскі фальклор" у 2-х тамах, другі — прысвечаны музычнай і танцавальнай спадчыне), ладзіць міжнародныя кангрэсы фалькларыстаў (з друкаваннем матэрыялаў). Да пералічанага дадам выданне навуковых зборнікаў серыі "Традыцыйная культура" (навуковы альманах), "Жывая старына" (часопіс).

Установа не менш увагі надае і фальклорнай практыцы. Добрым прыкладам мае стаць той жа "Перапляс". Але прывяду яшчэ колькі прыкладаў, якія дапамогуць нам уявіць маштаб культурна-патрыятычнага ўплыву на моладзь Расіі. Так, паралельна з Цэнтрам плённа

Аркестр выгадваў не адно паленне выдатных выканаўцаў, у тым ліку шырока вядомых за межамі. Да многіх з іх першая слава прыйшла менавіта на конкурсе ў Маладзечне, які шмат у чым стаў паваротным у іх творчым лёсе. Прадстаўнікі сферы культуры ў рэгіёнах таксама павінны больш папулярываваць сваіх удзельнікаў і лаўрэатаў, бо гэта будзе садзейнічаць развіццю нацыянальнага эстраднага мастацтва. Да таго ж пераможцы Нацыянальнага конкурсу, звярнуў увагу Міхаіл Фінберг, атрымалі права паступаць у Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт культуры і мастацтваў без іспытаў. Дый адбор удзельнікаў

ных трэндаў, больш глядзець тэлебачанне, гартаць гламурныя часопісы — і падбіраць сабе штоосьці падобнае. Але ж у беларускіх дызайнераў, паведаміў Павел Каранеўскі, знайшла сабе адзенне нават знакамітая Ванэса Мэй у час свайго нядаўняга да нас прыезду. Бо ў іх назапашана шмат добрых калекцый, дзе заўсёды можна падабраць усё неабходнае і, што вельмі важна, арыгінальнае. А заадно і прыслухацца да прафесійных парад! Рэальныя шляхі пошуку песень для канкурсантаў прапанавала кампазітар Алена Атрашкевіч: — Першы шлях — гэта зварот да нашай песеннай класікі. Але

да прадстаўнікоў рэгіёнаў, каб тыя да 30 снежня дасылалі свае прапановы па ўдзеле аматарскіх калектываў беларускай песні — эстрадных і фальклорных. Кожны з іх, калі будзе адабраны, зможа выступіць з праграмай на 40 — 45 хвілін на адкрытай фестывальнай пляцоўцы. Асноўныя патрабаванні — сцэнічнасць, яркасць выступленняў і, вядома, беларускія песні. Па заканчэнні пясяджэння, калі ўдзельнікам прапанавалі па кубачку кавы ці гарбаты, наспеў час нязмушанага абмеркавання пачутага. — Такія нарады, прысвечаныя падрыхтоўцы Нацыянальнага фестывалю ў Маладзечне,

Фотасюжэт нумара

У Залесці Агінскага

Вонкавы выгляд сядзібы ў Залесці.

Карцінная галерэя ў музей-сядзібе.

Музей-сядзіба Міхала Клеафаса Агінскага пасля рэстаўрацыі адкрыў свае дзверы шырокай грамадскасці і рыхтуецца адзначыць 250-годдзе з дня нараджэння сусветна вядомага кампазітара. Да гэтай падзеі музейныя залы папаяняюцца арыгінальнымі прадметамі, вядзецца праца па добраўпарадкаванні паркаў, а таксама рыхтуецца праграма урачыстасцей. / Фота Кастуся АНТАНОВІЧА

Дырэктар музей-сядзібы Людміла Гараціцкая з новымі экспанатамі.

Неўзабаве бібліятэка зала атрымае завершаны выгляд.

Атрыбуты першага Новага года ў адрэстаўраванай сядзібе.

Будуць песні — стане цікавым фестываль

Міжнароднага конкурсу ў рамках "Славянскага базару ў Віцебску" павінен грунтавацца менавіта на тых, хто паспяхова прайшоў выпрабаванне Маладзечнам. Тым больш, што Міністэрствам культуры Беларусі прынята рашэнне, каб сваіх кандыдатаў на гэты адбор былі абавязаны прадстаўляць усе абласныя філармоніі і профільныя навучальныя ўстановы краіны. Аркестр жа, у сваю чаргу, заўсёды адкрыты для праслухоўвання маладых талентаў, творчых кансультацый і іншых форм супрацоўніцтва. Шкада бывае, заўважыў Міхаіл Фінберг, калі на месцах, здараецца, "адсейваюць" тых, хто не ўпісваецца ў звыклы фармат. Бо менавіта сярод іх могуць быць яркія, неардынарныя асобы, якіх так не хапае нашай эстрадзе. Добры голас маюць многія, навучыцца правільна ім карыстацца — магчыма. Але галоўнае — гэта асоба. Бо без гэтага — якая ж творчасць?

Першы намеснік міністра культуры Ірына Дрыга, а таксама намеснік генеральнага дырэктара тэлеканала "СТБ" Павел Каранеўскі падкрэслілі важнасць сцэнічнага выгляду канкурсантаў: ён павінен не толькі працаваць на змест і эмацыйнае напаяненне песні, але і, галоўнае, ствараць яркі, запамінальны вобраз. З гэтым пагадзіліся ўсе. А вось наконт таго, як дасягнуць жаданага, думкі выступоўцаў разышліся. Салісты аркестра, да прыкладу, самі шыюць ці купляюць свае сцэнічныя строі. Як мяркуе Міхаіл Фінберг, канкурсанты таксама павінны самастойна адказваць за свой касцюм, а каб быць у курсе мод-

тут патрабуецца нейкае новае прачытанне — сваё, не падобнае на ранейшыя. Аднак, новая аранжыроўка, можа, нават прыныпова іншая стылістыка, чым гэта было ў арыгінале. Другі шлях — пошук новай песні, лепш — прафесійных аўтараў. Не абавязкова гэта мусіць быць "сусветная прэм'ера". На сённяшні дзень прафесійнымі кампазітарамі напісана шмат новых песень, якія яшчэ не паспелі атрымаць належнай папулярнасці. Гэта і песенная праграма Алега Молчана на вершы Янкі Купалы, і кампазіцыі Дзмітрыя Далгалёва, Алега Елісеенкава, Эдуарда Зарыцкага, Леаніда Захлеўнага, Валерыя Іванова, іншых творцаў.

■ Будуць новыя добрыя песні — цікавым стане і ўвесь фестываль. Гэта старая аксіёма сёння як ніколі актуальная. Бо апошнім часам менавіта беларускамоўны рэпертуар зрабіўся галаўным болей выканаўцаў, іх педагогаў, а таксама ўсіх тых, хто займаецца арганізацыяй і правядзеннем разнастайных песенных праектаў.

Былі закрануты і пытанні фарміравання агульнай фестывальнай праграмы. Першы намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінскага аблвыканкама Святлана Баранок звярнулася

Міхаіл Якаўлевіч ладзіць ужо другі раз, — падзялялася ўражаннямі загадчык аддзела аматарскай творчасці Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтры Марыя Аласюк. — Мне давалося прысутнічаць і на першай, што праходзіла два гады таму ў Бабруйску. Але цяперашняя — з больш шырокім разгортам, з удзелам прадстаўнікоў Міністэрства культуры краіны, Мінаблвыканкама, абласных філармоній. Гэта вельмі важна, бо арганізатары самі зацікаўлены, каб свята становілася ўсё лепш ды лепш. Са свайго боку, мы таксама робім для гэтага ўсё магчымае. Абласны адборачны тур сёлета ўжо трэці раз пройдзе акурат у Міжнародны дзень роднай мовы — 21 лютага. Мы невыпадкова прымяркоўваем конкурсныя праслухоўванні да гэтай даты. Невыпадкова яны называюцца "Жывыя вытокі". Бо нават такія простыя меры ў стане яшчэ больш узняць прэстыж і адбору на конкурс, і самога конкурсу, а з ім і фестывалю. А каб канкурсанты лепш трымаліся на сцэне і адчувалі аркестр, мы пачалі ладзіць яшчэ адзін праект — "Дэбют з аркестрам". Упершыню ён адбыўся ў Брэсце ў 2013 годзе, наступны будзе — у 2015-м. Адбор вядзецца вельмі сур'ёзна, у некалькі тураў, і фіналісты атрымліваюць права выступіць з аркестрам. Дарэчы, аркестр для "Дэбюта..." складаем з двух калектываў: да сімфанічнага складу Музычнага каледжа імя Рыгора Шырмы далучаецца Брэсцкі гарадскі духавы аркестр. Гораду — свята, спевакам — яшчэ і неацэнны досвед.

працуе агульнарасійская грамадская арганізацыя "Расійскі фальклорны Саюз" са сталым форумам "Жывая старына". Сярод культурна-асветніцка-адукацыйных фарміраванняў значная роля належыць і Маскоўскаму фальклорна-этнографічнаму цэнтру "Дзвербянёўка", адно з падраздзяленняў якога — маладзёжная ініцыятыва "Гуляй, нога!" — рэалізуе праекты, якія скіраваны на захаванне і адраджэнне народнай традыцыйнай культуры, выхаванне дзяцей у любові і павазе да яе. Сваёй дзейнасцю "Гуляй, нога!" ахоплівае не толькі раёны Масквы, але праз выезды і Санкт-Пецярбург, Царскае сяло, Паўлаўскі Пасад, Сергіеў Пасад, Троіцк і іншыя гарады. Там ладзяць адкрытыя вечары, майстар-класы па народных танцах і гульнях, разыгрываюць абрадавыя дзеі. Пад патранатам другога галаўнога цэнтры народнай культуры — Дома народнай творчасці — у супольнасці з аналагічнымі рэгіяна-

льнымі ўстановамі праводзяцца Усерасійскія фестывалі народнага танца "Уральскі перепляс" (Чэлябінск), рускага танца імя Таццяны Усцінавай (Разань), Міжнародныя фестывалі народнага мастацтва "Садко" (Вялікі Ноўгарад) і шмат іншых. Дадам для больш яркай паралелі. Цэлая нізка міжнародных фальклорных, харэаграфічных і фестывальнаў народнай творчасці праводзяцца пад эгідай UNESCO ў Літве, Латвіі, Эстоніі — і ўсе яны ўкладваюцца ў святочна-абрадавае кола народнага календара; ва Украіне — шырока вядомыя "Палескае лета з фальклорам" (Луцк), "Фальклорны дзівасвет" (Кіеў) ды іншыя. Усё гэта пераказвае для таго, каб засведчыць: з прывядзенага, спадзяюся, заўважна, што традыцыйная народная культура ў пашане дзяржаўных інстытутаў розных краін, ад імя дзяржавы яе апякуюць найперш рэспубліканскія структуры, яна мае падтрымку і ў рэгіёнах.

У рэчышчы прыведзеных прыкладаў і ўзораў з суседніх краін паўстае пытанне: "Чым можам здзівіць свет мы?"...

Каму ж дбаць?

У галіне народнай культуры ў нашай краіне робіцца шмат. Газета "Культура" штотыдзень апавядае пра цікавую мастацкую практыку менавіта на месцах. На старонках "К" пэўным досведам захавання і развіцця народнай культуры ў сваіх рэгіёнах перыядычна абменьваюцца паміж сабой і рэгіянальнымі каардынатары кірунку — дырэктары арганізацыйна-метадычных цэнтраў. Некаторыя з іх добрым словам неаднаразова адзначалі нацыянальны фестываль "Берагіня", што не толькі прыемна мне як аўтару праекта, але і дае надзею на падтрымку фэсту "знізу"...

Заканчэнне артыкула чытайце на старонцы 12.

Тэма Залесся таксама — на старонках 3 і 12.

Дзяжурны па нумары

Пра любоў...

Так, у чарговы раз — пра любоў да вёскі. І не для заляцання перад сельскім чытачом у чаканні павышэння газетнага накладу. Проста так. Хаця б і з той прычыны, што зімовы дзень — як няўлоўны міг шчасця, а бясконцым снежным вечарам, калі піліпаўскае ваўчынае сонейка хаваецца за хмарами, думаць варта толькі пра добрае. Да прыкладу, пра вёску.

Яўген РАГІН

Што мяне з ёй паядноўвае, я ж родам хоць і з маленькага, але горада? Доўга шукаю адказ, бо вытокі любові (як і кахання) патлумачыць вельмі цяжка... Мне пашчасціла: у мяне была персанальная вёска — Купрэўка, дзе нарадзілася мая маці. Я не ведаў, што такое летнікі. Спачатку, малым, бавіў вясковыя вакалы пад бацькоўскім прымусам. Потым, у юнацтве, ірваўся туды самастойна. Улетку ў Купрэўцы было не пратаўкнуцца ад моладзі: не толькі сваёй, дамарослай, але і з Польшчы і, падаецца, з Амерыкі ды Канады (дзе толькі не шукалі лепшай долі продкі тых маладзёнаў!). Але я бегаў у Купрэўку і ўзімку: пяць кіламетраў — не адлегласць. Памятаю, калі я зусім маленькім упершыню пабываў у вёсцы, а пасля, узброены тамтэйшымі прынцыпамі, вярнуўся ў Ветку і пачаў вітацца літаральна з кожным сустрачным. І доўга потым не мог зразумець бацьку, які папраўляў мяне: "Гэта ў вёсцы — абавязкова, а ў горадзе — можна і ўстрымацца". І чым жа горад горшы за вёску? Сёння я ўжо ведаю адказ на пытанне...

Бібліятэчныя кнігі і бацькавы выразкі рэпрадукцыі з "Огонька" былі тэорыяй, а практычнае асэнсаванне шчырага мастацтва мне "выкладалі" жыхары Купрэўкі. Шчырасць — грунт любой мастацкай праявы. Дзядзька Піліп не толькі бліскуча тачаў боты і плёў лазовыя кошыкі, ён віртуозна граў на гітары-сяміструнцы. Не ведаў нот, але ўмеў слухаць. Дзядзька Мішык спрабаваў маляваць алеем. Ён не ведаў, што такое фігуратыўнасць і як змешваць фарбы, але ўмеў бачыць. А як Мішык, кульгавы пасля вайны, касіў! Роўны, пад шнур, пракос; ніводнага пазалішняга руху; выраз засяроджанага твару — адпаведны ўрачыстаму моманту; а кульгавасць толькі дадае працэсу індывідуальнай непаўторнасці. Назіраць за мастацтвам — таксама мастацтва... Цётка Вара не грала, не малявала, не танчыла. Яна пасля вайны кіравала калгасам і добра ведала, як аб'яднаць людзей агульным настроем. Хіба гэта не адна з мэт высокага мастацтва?! А вось цётка Маруся ткала і вышывала. Я вырас сярод неверагодных па прыгажосці ручнікоў і абрусаў...

У вясковых хлопцаў былі дзіўныя мянушкі: Марак, Гарсэт, Сэр, Мастак... Апошні праз час сапраўды стаў мастаком. Але тады, калі мы былі маладзёнамі, ён, атэіст, ведаючы, што і я люблю маляваць, аднойчы скокнуў на гарышча і прынёс мне ў шчыры падарунак дзве пажухлыя і невыразныя іконы ў палову майго росту. Мы працёрлі іх разрэзанай цыбулінай (пра такую "рэстаўрацыю" вычытаў у кніжках) — і ў хаце імгненна пасвятлела ад золата, срэбра і ўзвышанасці... Я не ўзяў тыя іконы не толькі таму, што прыйшоў у Купрэўку на спатканне з незразумелай у жаданнях, а таму вельмі прывабнай дзячынай. (Куды на такое рандэў з абразамі?) Проста іконы патрэбны тым, каму патрэбны. Але ўражанне ад таго золата і срэбра суправаджае і па сёння... А колькі легенд распавялі мне хлопцы ў таямнічай вясковай хамутарні! А з якой асцярожнасцю мы падпаўзалі да поплаву, дзе сотні буслоў, спраўляючы сваё дзіўнае вяселле, танчылі да самазабыцця, як балерыны...

Шчодрая вёска, якая так і не навучылася хлусці, падаравала безліч адкрыццяў ды ўражанняў, што за гады паспелі стаць жыццёвымі перакананнямі. Мора перастае смяяцца, калі мялеюць рэкі. А рэкі жывяцца крыніцамі. Як мала іх засталося па Беларусі. Чаму спахмурнеў апошнім часам Мінск? У тым ліку і таму, відаць, што знікла Купрэўка. Але, выпраўляючыся ў камандзіроўку, я цвёрда ведаў, што сустрагну дзесьці на іншых хутарах і Мішыка, і цётку Вару, і дзядзьку Піліпа, прынамсі, вельмі падобных на іх шчырых людзей... Шукаю і знаходжу. І гэта дапамагае жыць. Дзякуй, беларуская вёска!

Аб'ектыўная "цяжучка"

...І, як аказалася, многія з агульных праблем былі далёка не такімі жахлівымі, як іх малявалі калегі-журналісты. Напрыклад, адна з іх, найбольш "страшная", — пра масавыя звалненні супрацоўнікаў — не мае пад сабой рэальнай глебы.

— Так, гэтым летам ад нас сапраўды звалнілася некалькі чалавек, — патлумачыў мне сітуацыю з кадрамі дырэктар Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея Юрый Кітурка. — Але гэтая сітуацыя мяне не палохае, бо ў яе ёсць цалкам аб'ектыўныя прычыны. Напрыклад, у кагосьці скончыўся тэрмін абавязковай адпрацоўкі, хтосьці выйшаў замуж ці проста вырашыў пашукаць больш "лёгкага хлеба"... Пагадзіцеся, падобная "цяжучка" кадраў можа назірацца і часцяком назіраецца на любым вялікім прадпрыемстве ці ў арганізацыі, бо гэта жыццё. А ў мяне сёння ў штаце больш за сотню чалавек. Да таго ж адзін з тых, хто нядаўна звольніўся, цяпер зноў прыйшоў праціцца на працу. І я яго, канешне, вазьму, бо ён добра арыентуецца ў музейнай справе...

Кожны год кіраўнік установы культуры набірае па 5-7 новых супрацоўнікаў. Часцей за ўсё гэта студэнты гістарычнага факультэта Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта ці нават выпускнікі сталічнага Універсітэта культуры і мастацтваў. Праз год прадоўжыць працу жадаюць толькі два-тры з "новаспечаных" спецыялістаў.

— Справа ў тым, што ў нашым музеі, — працягвае свае тлумачэнні Юрый Кітурка, — новаму чалавеку трэба вывучыць пэўную калекцыю, трэба з ёй пастаянна працаваць, навукова апрацоўваць новыя паступленні, выяжджаць у экспедыцыі і гэтак далей. Да таго ж яму неабходна займацца экскурсійным абслугоўваннем наведвальнікаў — а гэта яшчэ адзін, вельмі вялікі і, па першым часе, галоўны кавалак ягонага працы... Так што не кожны можа ўсё гэта адуцаць... Але асноўны кадравы склад музейных супрацоўнікаў нікуды не сыходзіць і менавіта вакол гэтых людзей канцэнтруецца ўся навуковая ды творчая дзейнасць нашай установы культуры.

Падлога і рэстаўрацыя

Праблема ж, звязаная з рамонтам падлогі ў адной з экспазіцыйных залаў, сёння вырашана.

— Сапраўды, мы вясной часова зачынілі дзве залы аддзела прыроды, калі там крыху — на сантыметраў дзесяць у самым глыбокім месцы — прасела падлога, — кажа Юрый Кітурка. — Гэта адбылося на першым паверсе Старога Замка. Прычым прасеў не стары падмурак, а больш но-

напрыканцы лета многія беларускія інтэрнэт-рэсурсы перадруювалі на сваіх віртуальных старонках матэрыялы аб праблемах Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея. Маўляў, са Старога Замка пачалі масава звальняцца супрацоўнікі, ва ўстанове культуры правалілася падлога, некаторыя залы з экспазіцыямі зачыняюцца, а абвешчаная рэстаўрацыя пакуль так і не пачалася. Карацей, паведамленні гэтыя нагадвалі лямант героя Андрэя Міронава са знакамітай камедыі: "Усё прапала, шэф, усё прапала!" Пачакаўшы некаторы час, карэспандэнт "К" выправіўся на месца падзей — у Гродна, каб паглядзець на праблемную сітуацыю ўласнымі вачыма ды зразумець, ці сапраўды ўсё так дрэнна "ў дацкім каралеўстве", а дакладней кажучы — у галоўнай музейнай установе горада над Нёманам...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

"Шэф, усё прапала!", або Клопаты Старога Замка

Стары Замак у Гродне. / Фота аўтара

■ Каб аднавіць замак часоў Баторыя, па перыметры Замкавай гары ўзвядуць сцены, вежы і каменныя будынкі, двор вызваляць ад пабудовы. А ў замку плануецца разабраць унутраныя сцены, якія былі ўзведзены ў пазнейшыя часы. Але гэта — справа не аднаго-двух гадоў...

вы, што быў зроблены прыкладна ў XVIII стагоддзі. Пасля кансультацыі з навуковым кіраўніком праекта рэстаўрацыі Старога Замка Уладзімірам Бачковым, які пацвердзіў, што гэтая сітуацыя не ўяўляе небяспекі, мы правялі ў тых залах невялікі рамонт і адчынілі іх для наведвальнікаў.

Пра журналісцкі бум, які Юрыю Кітурку давалося пера-

жыць напрыканцы лета з нагоды "раскручанай" праблемы кадраў ды шматпакутнай падлогі, ён гаворыць спакойна:

— Я разумею, што часам некаторым з вашых калег патрэбна знайсці цікавую тэму, напісаць кідкі заглавак, — кажа кіраўнік установы. — Тым больш, у летні час, калі інфармацыйных падстаў для сенсацый і актуальных навін малавата. Але ж і наконт "масавасці" звалненняў у нашай установе, і пра нейкую катастрофу з нагоды абрынутай падлогі гаварыць, як бачыце, сёння не зусім правільна.

Сапраўды, некаторыя журналісцкія "сентэнцыі" наконт сітуацыі ў Старым Замку, што летам з'явіліся на абшарах Інтэрнэту, сёння пад сабой асабліва падстаў не маюць. Але ж уся гэтая інфармацыйная "шуміха" яшчэ раз паказала, што лёс ды будучыня знакамітай гродзенскай фартэцыі хвалюе шмат каго ў Беларусі. Акрамя таго, журналіс-

ты чарговы раз закранулі іншую, шматгадовую праблему Старога Замка, якому сёння патрэбны не проста нейкі касметычны рамонт, а паўнацэнная рэканструкцыя ды рэстаўрацыя.

Вяртанне ў часы караля

Не варта і казаць, што рэстаўрацыі старажытных замкавых муроў у Гродне чакаюць даўно, прычым як музейшчыкі, так і жыхары абласнога цэнтра.

— Стары Замак выпрацаваў свой рэсурс — гэта абсалютна зразумела і нам, і абласному галоўнаму ўпраўленню ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі, — кажа Юрый Кітурка. — Таму музею патрэбна рэстаўрацыя. Балазе, эскізны праект мы сёння ўжо маем. Цяпер трэба рабіць будаўнічы праект рэстаўрацыі Старога Замка.

Якраз над гэтым праектам і шчыруюць сёння спецыялісты з "Гроднаграмадзянскапраекта". Грошы пад гэтыя мэты — прыкладна два мільярды рублёў — былі выдаткаваны з абласнога бюджэту. Так што працэс, так бы мовіць, пайшоў. І, згодна з планами, замак з цягам часу будзе мець зусім іншы выгляд.

— Пасля шматлікіх абмеркаванняў у Гродне і ў Міністэрстве

Рэстаўрацыя муроў, кадры і Баторый

культуры намі было вырашана аднавіць замак у тым выглядзе, у якім ён існаваў у часы Стэфана Баторыя, напрыканцы XVI стагоддзя, — тлумачыць Юрый Кітурка. — Гэты перыяд — самы аптымальны, бо ўсе рамонтны ў замку пасля вайны сярэдзіны XVII стагоддзя праводзіліся, так бы мовіць, у бок спрашчэння.

Каб аднавіць замак часоў Стэфана Баторыя, па перыметры Замкавай гары ўзвядуць сцены, вежы і каменныя будынкі, а двор вызваляць ад пабудовы мінулага стагоддзя, дзе сёння размяшчаюцца майстэрні і складскія памяшканні музея. А, напрыклад, у самім замку плануецца разабраць унутраныя сцены, якія былі ўзведзены ў пазнейшыя часы. Значна зменіцца, натуральна, і музейная экспазіцыя...

Зразумела, усё гэта — справа не аднаго дня і нават не аднаго-двух гадоў. І таму цяпер усё залежыць ад сістэмнага і бесперапыннага фінансавання рэстаўрацыйных работ, ад таго, наколькі хутка будаўнікі змогуць расчысціць замкавы фундамент, пракласці неабходныя камунікацыі ды многіх іншых рэчэй...

Зваротная сувязь: рэплікі і каментары

"У пошуках лішніх" / № 50

Ales Susha:

"Маю канкрэтную прапанову да складальнікаў Дзяржаўнага спісу ў сувязі з неабходнасцю яго пашырэння для выканання задач Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі". Сапраўды, аснову для спісу гадоў дваццаць і больш таму склалі распрацоўкі па ўліку помнікаў археалогіі і архітэктуры, а таксама "помнікаў землякам". Многае рабілася ўпершыню і ўлік не быў дасканалым. Пры гэтым цэлыя пласты культурнай спадчыны засталіся па-за ўлікам. Напрыклад, кніжныя помнікі. Літаральна адзінкі з іх трапілі ў Дзяржаўны спіс. І літаральна адзінкі ўстаноў-фондатрымальніц прадставілі свае прапановы для ўключэння ў гэты спіс. Многае засталося па-за ўвагай. Натат самыя каштоўныя помнікі.

Разумею, што тут і наша, у пэўным сэнсе, віна. Таму мы гатовы папрацаваць і зрабіць адэкватныя прапановы ад розных арганізацый (найперш бібліятэк і музэяў) Беларусі".

"Прас і цёмныя конікі" / № 46

Людміла Палкоўнікава, музычны рэдактар, аўтар фестывалю "Залатая ліра":

"Вельмі ўдзячная аўтару за тое, што нагадаў пра "Залатую ліру". Я на самой справе вельмі ганаруся, што песні гэтага фестывалю і артысты, якія прымалі ў ім удзел, усе без выключэння маюць папулярнасць і сёння.

На маю думку, дзеля поспеху развіцця і папулярнасці беларускай музыкі

неабходна стварэнне на радыё і тэлебачанні музычных рэдакцый, дзе працавалі б музычна адукаваныя людзі з сярэднеспецыяльнай ці вышэйшай музычнай адукацыяй і якія б пры гэтым мелі арганізатарскія здольнасці. А на FM-станцыях патрэбны пасады музычных рэдактараў з такой жа адукацыяй. Акрамя таго (і гэта галоўнае), каб працаваць у гэтай галіне, трэба любіць нацыянальнае мастацтва і таленты, што прысвячаюць яму жыццё.

Шаноўныя сябры! Дадам яшчэ, што дзеля таго, каб з'яўляліся шлягеры і хіты, трэба, каб песні пісалі і выконвалі творцы, якія разумеюць жанр і маюць адпаведныя музычныя і літаратурныя веды.

Яшчэ раз вялікі дзякуй за тое, што нагадалі пра "Залатую ліру"! З павагай, арганізатар фестывалю".

**Сёлета амаль не ўзніка-
ла пытанняў з нагоды
наяўнасці таго або інша-
га спектакля ў праграме
Нацыянальнай тэатраль-
най прэміі. Кампанія
падабралася моцная,
стыльная і разнастай-
ная. Я паспеў паглядзець
некалькі работ. Скажу
крыху пра іх і пра кан-
цэпцыю.**

“Фрэкен Жулі”, Магілёў. Рэ-
жысёр стварыў амаль шаман-
скі і містычны спектакль. Глядзіш
і спрабуеш расшыфраваць тыя
галаваломкі, якія задаюць ён і
акцёрскай каманда. Пераказваць
не буду, лепш аднойчы паглядзець.
Выканаўца галоўнай ролі — Алена
Крыванос — нібыта іншапланет-
нае стварэнне, што спусцілася на
зямлю. Тое — у пластыцы, кас-
цюме, прычосцы. Калі скарыс-
тацца ключовай фразай герайні,
атрымліваецца, што тэатральныя
рэаліі — планавыя паказчыкі (не-
навіджу гэтае словазлучэнне), якія
цягнуць тэатры, каб дагадзіць шы-
рокім глядацкім масам. У Магі-
лёве пайшлі на рызыку і паказалі,
што тэатр — не толькі “кунізацыя”,
але, у першую чаргу, — пляцоўка
для эксперыменту.

“Наш гарадок”, Гродна. Злавіў
сябе на думцы, што прымерваю
на сябе ролю Вядучага: як бы я

**Аднойчы знаёмы патэле-
фанавалі і папрасіў сус-
трэцца з паэтам-пачат-
коўцам, колішнім зэкам,
які рыхтуе сваю першую
кнігу вершаў.**

Без вялікай ахвоты я пагадзіў-
ся, бо ўяўленне мне малявала які-
небудзь тыпаж з тэлеканала “Шан-
сон”, дзе такіх аўтараў блатных
песень паказваюць нямала.

Але малады мужчына не быў
падобны да чалавека з крыміна-
льным мінулым. Акуратна пад-
стрыжаны, у модным, але досыць
сціплым гарнітуры, чыста паголе-
ны, ён больш нагадваў супрацоў-
ніка нейкай юрыдычнай канторы,
і толькі вялізныя, як напарафіне-
ныя, кулакі і невялікая сіняя та-
туіроўка на безыменным пальцы
нагадвалі, што перада мной — не
проста звычайны службовец.

Вершы, на дзіва, аказаліся сап-
раўднымі, без усялякіх прыкмет
графаманіі, без слязлівага налёту
ўсё таго ж шансону.

Але што больш за ўсё ўразіла —
гэта мова гасця, больш дакладна
— стыль яго гаворкі. Нібыта

**Паняцце “слова”, відаць,
няпроста вымераць у
нейкіх адзінках. Пры-
намсі, гэта не грошы. Ад-
нак часта здараецца, што
якраз “слова” — нашмат
каштоўнейшае за тое,
што можна вызначыць у
пэўных сумах.**

Інфармацыя пра тое, што пра-
моўтар Уладзімір Шаблінскі спры-
чыніўся да прыезду ў Беларусь з
канцэртамі расійскага акцёра Івана
Ахлабысціна, скаланула пэўны сег-
мент айчыннага Інтэрнэту. Мярку-
ючы толькі па адной сацыяльнай
сетцы, дзясяткі карыстальнікаў на-
кінуліся на прамоўтара, на розныя
лады пляжучы Шаблінскага. Часцей
за ўсё ў каментарыях па краснае
слова далёка не лезлі: ад проста ня-
згоды з такім крокам прамоўтара
можна было прачытаць катэгарыч-
ныя выказванні кшталту “Цяпер я ў
“Шаблі” (хутар і буйная канцэртная
пляцоўка Шаблінскага. — Д.П.) ні
нагой!” і ледзь не да праклёнаў на
адрас чалавека, якога да гэтага эпі-
зоду тыя самыя людзі ці не абагаў-
лялі за мінулыя імпрэзы.

Дубль тры. Пастскрыптым

Алег ЧЭЧАНЕЎ,
акцёр Беларускага рэспубліканскага
тэатра юнага гледача, рэжысёр

Т Э К С Т

**■ "Якое раўнапраўе мо-
жа быць у (напрыклад)
першакласных выканаў-
цаў Караля Ліра і Васы
Жалязной? Яны хіба
заўтра ролямі змогуць
памяняцца?"**

яе сыграў? Мне здаецца, штосьці
ў ёй ёсць, пры вонкавай лёгкас-
ці... нейкі яшчэ план. Цягам уся-
го спектакля гучыць фрагмент
вядомай мінорнай мелодыі. Рэ-
жысёр нібы намякае: галоўнае
мае адбыцца ў фінале. Можна,
кагосьці і пакінула абыякавым
фінальная сцэна, дзе памерляя
дзяўчына вяртаецца ў мінулае да
сваіх бацькоў, але — не мяне...
Пасля прагляду прыгадаў старую
сацыяльную рэкламу “Патэлефа-
нуіце бацькам!”. Руха кімавалі
тузанулася да мабільнага. Толькі
наўрад ці гэтае тэлефанаванне
дойдзе да мамы, якой ужо няма

побач. Дзякуй Генадзю Мушперту
за простыя словы: “Людзі не разу-
умеюць, што такое жыццё, па-
куль яны жывыя. У кожнае, кож-
нае імгненне жыцця. Але, можа
быць, калі-небудзь зразумеюць”.

“Дзяды”, Мінск. Літоўскі тэ-
атральны “дэсант”. Напісана пра
спектакль шмат, істотнага дадаць
няма чаго. Акцёр Раман Падаль-
ка і гэтая паэма — яны нібы ча-
калі адзін аднаго. І вось шчаслівая
сустрэча адбылася. Прыцягаль-
нае, як магніт, выкананне мана-
логу ў другім акце. У цэлым — за-
чаравальнае дзеянне. І асабіста
я думаў, гэтаму спектаклю нешта
дадуць. Не кожны год у антрэ-
рызным тэатры нараджаецца не-
шта сур’эзнае і цікавае. Але... ча-
мусьці не здарылася. Чаму?

“Раскіданае гняздо”, Мінск.
Аляксандр Гарцуеў не здраджвае
свайму рэжысёрскаму почырку.
Асноўны кампанент яго праца —
гэта музычны шэраг, які гучыць
практычна на працягу ўсяго
спектакля, ствараючы і падкрэс-

ліваючы неабходную атмасферу.
Таму ягоныя работы глядзіш як
кінадрамы з персанажамі, якія
нібы сышлі з экрана. Рэжысёр пе-
ранёс час дзеі ў нашы дні. І хоць
некаторыя словы паходзяць з ча-
су напісання п’есы, уцягваешся ў
сітуацыю дзякуючы акцёрам. На
паказе ўсе без выключэння май-
стры сцэны працавалі з такой
энергіяй і аддачай, нібы прэм’ера
адбылася нядаўна. Напэўна, гэта
ўласцівасць Гарцуева — аддаваць
энергію выканаўцам. І яшчэ назі-
ранне. Паказ прызначалі на тры
гадзіны, а зала была забіта: воль
што значыць праца службы адмі-
ністратара.

Ну а цяпер — мой асабісты по-
стскрыптым.

У адным тэлесюжэце разанула
слых фразы пра тое, што Вялікі,
падаецца, тэатр на мінулай прэ-
міі выказаў сваё здзіўленне ад-
сутнасці ўвагі членаў тагачаснай
акадэміі да іх спектакля, хаця на
яго стварэнне пайшоў амаль міль-
ярд бюджэтных сродкаў. Гэтую
крыўду можна зразумець. Але
калі не браць пад увагу фінанса-
вае пытанне, дык больш важна
тое, што адбываецца на сцэне і
як. А бюджэту ў мільярд можа па-
зайздросціць любы тэатр драмы,
асабліва ў рэгіёнах. Асабліва, калі

трэба паспрабаваць зляпіць “цу-
керачку” з інгрэдыентаў зусім не
“цукерачных”.

Не зразумела, навошта было
ствараць інтрыгу вакол новага
выгляду статуэткі прэміі, калі яе
выява круцілася ў рэкламным тэ-
лероліку? Калі ўжо “трымаць фа-
сон”, дык да фінішнай прамой.

Як аказалася, адсутнасць аль-
тэрнатыўнага спектакля — са-
мы просты і дакладны спосаб
застацца ў гісторыі прэміі. Але
калі няма альтэрнатывы — зна-
чыць, няма ўмоўнага саперніка
і паядынку. Значыць, і наміна-
цыі не павінна быць. Ужо лепш
які-небудзь тэатр фінансава
ўмацаваць.

Гендарнае раўнапраўе ў вызна-
чэнні лепшай акцёрскай работы.
Якое раўнапраўе можа быць у
(напрыклад) першакласных вы-
канаўцаў Караля Ліра і Васы Жа-
лязной? Яны хіба заўтра ролямі
змогуць памяняцца?

Даўно прыйшла такая думка,
што фестывалі спрыяюць развіц-
цю тэатра і імкненню трымаць
творчую планку. У гэтым дачы-
ненні пашанцавала калектывам
Магілёва і Брэста. І памятаю спа-
чыную “Маладзечанскую сакаві-
цу”. Гэта была падзея! Бурлеск!
Глядзеў практычна ўсе спектаклі
і разумей, што яшчэ трэба ісці і
ісці... Але галоўнае слова адносна
апошняга фэсту — “спачылая”...

Бравада, пра якую задумваўся неаднойчы

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ,
паэт, дырэктар Дырэкцыі замежнага вясчання
Беларускага радыё

Т Э К С Т

перада мной быў выкшталцоні
інтэлігент, які сышоў са старонак
даўніх любімых кніжак. Такой лі-
таратурнай правільнай мовы, з
гэткім багаццем лексічных адцен-
няў, я не чуў даўно.

Злавіўшы мой крыху здзіўлены
позірк, гасць пачаў распавядаць
пра сваю адысею. Аказалася, што
сеў ён надойга ў зусім маладым
узросце. Прыстрасціўся да кніжак
з турэмнай бібліятэкі. Талстой, Чэ-
хаў, Дастаеўскі... Запісаўся ў вя-
чэрнюю школу. І вось аднойчы
рашыў, што жыў няправільна, што
ёсць вышэйшыя мэты ў жыцці, та-
ды ж ён і хрысціўся.

І, прыбыўшы па этапе на новае
месца, загаварыў з суседзямі па
лагерным бараку прыблізна так:
“Шаноўны, калі ласка, як вам не

**■ "Размова пра тое, што
людзям, якім па родзе
іх заняткаў неабходна
паказваць прыклад вы-
сокай культуры, стала не
сорамна быць антып-
рыкладам і нават бра-
віраваць апошнім. А за
брыдкім словам недалёка
і да брыдкіх думак, брыд-
кіх учынкаў..."**

будзе цяжка, перадайце мне..." З
усмешкай прызнаўся, што сустрэта
тое было спачатку варожа, маўляў,
выпендрываецца ён. І, зірнуўшы
на свае кулакі, сарамліва заўва-
жыў: потым усе прывыклі.

“З тых часоў не толькі не ўжы-
ваю мацэрных слоў, — заявіў
госць, — але нават прастамоўнай
прыблатнёнай гаворкі”.

Дзе цяпер той нечаканы візі-
цёр, дакладна не ведаю. Казалі,
ён стаў святаром, выдаў некалькі
цікавых зборнікаў, напісаў п’есу...
Але тая сустрэча часта прыгадва-
ецца мне, калі бываю ў асяроддзі
самых розных людзей, якія назы-
ваюць сябе інтэлігентамі, творчы-
мі асобамі, калі чытаю іх допісы і
спрэчкі ў Інтэрнэце.

Асабліва ўражваюць мілья да-
мы, якія з нейкай нават узнёслай
лёгкасцю ўстаўляюць у лексікон са-
мыя брудныя і агідныя слоўцы, нібы
бравіруючы гэтым. Не гідуюцца пе-
расыпаць размовы такім лексічным
“багаццем” некаторыя пісьменнікі і
журналісты, акцёры і мастакі і нават
кіраўнікі, не зважаючы на рэакцыю
падначаленых (пра тое не так даўно
пісалі). А колькі спрэчак пачалося ў
Расіі пры абмеркаванні прапановы
аб забароне выкарыстання мата ў
друку і на экране!

Мой ужо вельмі дарослы сын
страшна здзіўўся, калі я раскажыў
пра выпадак з уласнага жыцця.
Тады давялося абмацярыць па-
донка. А здзіўленне ад таго, што
ніхто ў маёй сям’і не чуў ад мяне
бруднай лаянкі. Між тым, шчыра
кажучы, я таксама не анёл, і да-
водзілася дзе-небудзь і ўварнуць
“салёнае” слоўца, асабліва — пры
эмацыянальным стрэсе. Але кож-
ны раз было за гэта сорамна.

Размова ж пра іншае — пра тое,
што людзям, якім па родзе іх занят-
каў неабходна паказваць прыклад
высокай культуры, стала не сорам-
на быць антыпрыкладам і нават
бравіраваць апошнім. А за брыдкім
словам недалёка і да брыдкіх
думак, брыдкіх учынкаў, да страты
высокіх арыенціраў у творчасці і
жыцці. Ці і не ў гэтым ёсць частко-
ва адна з прычын тых духоўных
страт, тых складаных маральных
праблем, сведкамі якіх мы сёння
з’яўляемся?..

Ва ўсялякім разе, я пра гэта
неаднойчы задумваўся.

Кошт слова

Дзмітрый ПАДБЯРЭЗСКІ,
намеснік галоўнага рэдактара
часопіса “Мастацтва”, музычны крытык

Т Э К С Т

**■ "А калі паспрабаваць
разабрацца ў сітуацыі спа-
койна і ўзважана? Мож-
на прыйсці да высновы:
амаль усе “закіды” былі
прадыктаваны выключна
эмоцыямі, але аніак не
веданнем механізмаў
шоу-бізнесу і адказнасці
за дадзенае слова".**

Ва ўсіх гэтых адмоўна-катэ-
гарычных выказваннях мне бачацца,
прынамсі, тры істотныя моманты.
Аднак найперш я, што называецца,
расстаўлю акцэнт. Першы: аніак
не з’яўляюцца прыхільнікам погля-
даў Ахлабысціна, якога не лічу і

значным акцёрам, але прымаю да
ведама ягоныя здольнасці апера-
ваць пэўным сегментам глядацкай
аўдыторыі. Другі: для большасці ка-
ментатараў, якія паднялі хвалю на
Шаблінскага, паняцце дадзенага
слова ў галіне бізнес-стасункаў
вельмі далёкае і мала зразумелае. Па-
трэцяе, уся гэтая гісторыя — камень
у падмурак з’явы, якая, мне падаец-
ца, з’яўляецца апошнім часам ці не
выключна беларускай у Інтэрнэце
наогул. Яна набірае абароты з люб-
бой нагоды і вымагае вывучэння
сацыёлагамі. Назву той з’яве само ж
Сеціва і нарадзіла — “бульбасрач”
(ужо даруйце “за французскую”,
але — амаль тэрмін). Што цікава:
з’ява лёгка перакідаецца з адной
на іншую “дзялянку”. Цяпер воль
за-кранула і шоу-бізнес.

А калі паспрабаваць разабра-
цца ў сітуацыі спакойна і ўзважа-
на? Можна прыйсці да высновы:
амаль усе “закіды” былі пра-
дыктаваны выключна эмоцыямі,
але аніак не веданнем механі-
змаў гэтага роду бізнесу і адказ-
насці за дадзенае слова. Бо сам
Уладзімір Шаблінскі патлумачыў,
што выступы былі афіцыйна
аформлены ў выглядзе дагавораў
задоўга да падзей і выкліканых
імі выказванняў артыста. Камен-
татары дзяўблі Шаблінскага: а ва
Украіне, маўляў, прамоўтары,
якія мелі доўгатэрміновыя дамо-
вы, разарвалі кантракты...

Адкажу так: я ніколі не пара-
іў мець з імі справы праз тое, што
дадзенае імі слова — хісткае і не-
надзейнае. У сур’эзным бізнесе
гэта — скандал, калі з-за нейкай
заявы, якая б яна крыўдная і на-
ват абразліва для некага ні была,
прамоўтар адмаўляецца ад прак-
ту. Прамоўтар дэманструе непа-
рыхтаванасць да грунтоўнага біз-
несу, да трымання дадзенага слова,
якое, часта здараецца, больш важ-
кае за падпісаны дакумент. А гэта
азначае на справе падрыў аўтары-

тэту і фірмы, якую ён прадстаўляе, і
канкрэтнай асобы. У асяроддзі пра-
моўтараў імгненна пойдзе пагалос-
ка: фірма “N” — ненадзейны парт-
нёр. А такая пляма “зрываецца” з
рэпутацыі не адзін год...

Карацей, адзінай падставай у
адмове ад пракату згаданых кан-
цэртаў маглі б быць форс-мажор-
ныя абставіны. Але такіх, прабач-
це, не было! Нідзе зала не згарэла,
не здарылася анічога такога, з-за
чаго правесці канцэрт было б не-
магчыма.

...У 1990-я на ганку мінскай
філармоніі тутэйшых камуністы
зладзілі пратэст з нагоды прыезду
Булата Акуджавы. Дык тое хоць
быў чын! Які — іншая справа. Ця-
перашнія пратэстоўцы выліваюць
цэбры памыляў, не жадаючы нават
адарвацца ад манітораў. А дзе ж
вы, калі раз-пораз да нас прыво-
ззяць з суседняй краіны “спевакоў”,
чыі мастацкі ўзровень знаходзіцца
да, прабачце, ніжэй за парог хлэў-
чука? Нешта ў Сеціве тады вас не
відаць, не чуваць. Але ж уся гэтая
папса разам са славетым “шансо-
нам” — з’ява больш маштабна не-
бяспечная.

Пазнаёміцца з намеснікам старшыні Сморгонскага райвыканкама Генадзем Бычко давялося пад час прэзентацыі кнігі "Апошні прытулак салдата", якая прайшла колькі месяцаў таму ў Мінску. У час той кароткай размовы быў уражаны, што перада мной стаяў не проста чыноўнік, а чалавек, які не аддзяляе дзяржаўнае ад нацыянальнага, разумее вялікую ролю культурнай спадчыны як сродку павышэння самаацэнкі грамадства і, адпаведна, дабрабыту апошняга. А таму з цікавасцю прыняў прапанову Генадзя Паўлавіча грунтоўна паразмаўляць пра дзейнасць сферы культуры Сморгоншчыны. І ў першую чаргу — пра рэаліі перспектывы Сядзібна-паркавага комплексу Агінскіх у Залессі.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Грошы — у "рэале". а што ў ідэале?

— Адносна Залесся маем багата задумак. Але для таго, каб аб'ект набыў максімальна аўтэнтчныя рысы, давядзецца зрабіць вельмі шмат. Неабходна працягнуць работы па з'яўленні аранжарэі, надаць першаснае аблічча вежы, аздобленай у часы Міхала Клеафаса гадзіннікамі з чатырох бакоў і глобусам уверсе. Той шпіль, які цяпер можна ўбачыць на вежы, абсалютна не адпавядае рэчаіснасці і будзе абавязкова перароблены.

У нас стаіць задача і па далейшай музеіфікацыі палаца. Ужо распрацавана канцэпцыя экспазіцыі, напісаны тэматычна-экспазіцыйныя планы. Вядома, самы галоўны клопат — знайсці і набыць неабходныя артэфакты. Па папярэдніх падліках толькі на гэта трэба выдаткаваць каля пяці мільярдаў рублёў. Вяду да таго, што неабходна, каб ажылі сцены. Набыты ўжо некаторыя каштоўныя экспанаты. Дзякуючы дапамозе Уладзіміра Шчаснага ў Залессі з'явілася арыгінальная гравюра Леанарда Ходзькі, прыжыццёвае выданне кнігі з успамінамі Міхала Клеафаса Агінскага. Засталося днямі забраць і прывесці з Мінска старадаўні напольны гадзіннік. Варта разумець, што сам па сабе будынак — гэта толькі абалонка, якая без унутранага зместавага (у тым ліку рэчавага) нападнення не мае вялікага значэння.

— Відаць, як і без аўтэнтчнага прыроднага ландшафту?

— Безумоўна! Таксама мяркую, што будынак нельга разглядаць без уліку навакольнага парку. Даводзілася бываць на аб'ектах гісторыка-культурнай спадчыны ў суседніх краінах, тым жа Тракайскім замку, у сядзібна-паркавага комплексу Юзафа Тышкевіча ў літоўскім Ужутракісе. Названыя мясціны пазіцыянуюць сябе як палацава-альбо сядзібна-паркавыя ансамблі. І ад гэтага толькі выйграюць! А таму кожны турыст мусіць пабываць у са-

мой залескай сядзібна-познаёміцца з адметнымі артэфактамі, пашпацыраваць па парку ля возера і атрымаць натхненне ад краявідаў, якое атрымліваў і сам Міхал Клеафас. Калі мы зможам прапанаваць такі набор гасцям, тады і можна будзе казаць пра завяршэнне праекта рэстаўрацыі.

— Вернемся да перспектывных задумак. Што яшчэ неўзабаве змогуць пабачыць турысты?

— На наступны год адкрываецца новая магчымасць фінансавання за кошт сумесных трансгранічных праектаў з Літвой. Мяркуем працягнуць супрацоўніцтва з нашымі партнёрамі па праекце — Тракайскім нацыянальным паркам, з якім з 2011-га па сакавік 2014-га рэалізавалі праект па аднаўленні музычна-тэатральных залаў на аб'ектах у Залессі і ў Тракаі. У задумках пабудова ратонды ў кітайскім стылі, якую можна ўбачыць на старадаўніх гравюрах побач з ужо адноўленай альтанкай Амельіі. Але добраўпарадкаваць 25 гектараў парку — задача з няпростых. Тым больш,

— Толькі ўявіце, што будзе з тым бильярдным сталом пасля некалькіх дзясяткаў гульняў! Таму гэта магчымасць пакуль не разглядаецца. Няхай лепш бильярд застанеца музейным экспанатам. А вось кавярня — іншая справа. Больш за тое, сёння ў прадрымальнікаў ёсць магчымасць пад кавярню ўзяць у арэнд памяшканне млына, што размяшчаецца побач з сядзібай. Гатовыя разгледзець любы прапановы! Галоўная ўмова, каб усё было зроблена з розумам. Маю на ўвазе, што ў кавярні павінен прысутнічаць

Генадзь Бычко, намеснік старшыні Сморгонскага райвыканкама

Фота Кастуся АНТАНОВІЧА

Намеснік старшыні райвыканкама: як культуру задзейнічаць у турызме?

што перад правядзеннем работ трэба мець вывераную і зацверджаную Міністэрствам культуры Беларусі дакументацыю.

— Не магу не закрануць тэму святкавання 250-годдзя Міхала Клеафаса Агінскага. Дата ж у календары UNESCO...

— Не стану раскрываць усе сакрэты. Магу толькі зазначыць, што да гэтай падзеі ў нас запланавана навукова-практычная канферэнцыя. Акрамя таго, восенню наступнага года ў Сморгоні пройдзе конкурс юных выканаўцаў камернай музыкі. У планах запрасіць усіх вядомых нам нашчадкаў Міхала Клеафаса. Толькі за той зусім невялікі перыяд, што дзейнічае ўстанова, палац наведла каля чатырох тысяч турыстаў. Адпаведна, хай сабе і невялікі — каля 36 мільёнаў, — ды ўсё ж прыбытак пачала атрымліваць. Спадзяюся, у юбілейны год гэтыя лічбы істотна вырастуць.

— Гатэль, размешчаны на тэрыторыі палаца, разлічаны толькі на 9 месцаў. Ці хопіць месцаў усім турыстам, якія прыедуць у жніўні на ўрачыстасці?

— З гэтай нагоды не варта хвалявацца. У Сморгоні маецца дастаткова вялікая гасцініца. А зусім нядаўна прадрымальнік з Мінска выкупіў у Залессі колішні дзіцячы садок з мэтай перапрафілявання памяшкання ў гатэль, разлічаны на 30 — 40 месцаў. Бізнесмен — не навічок у турыстычным бізнесе і, спадзяюся, паспее да ўрачыстасцей.

— Думаецца, акрамя канцэртаў і экскурсій, музей у перспектыве можа прапанаваць турыстам за пэўную плату выпіць кавы, згуляць у бильярд...

дух Агінскага — праз класічную музыку, стравы старадаўняй беларускай кухні, адпаведнае ўнутранае аздабленне. Несумненна, гэта ўсё будзе прапісана ў дагаворы.

— Ці ёсць на Сморгоншчыне выпадкі, калі бізнесмен інвеставаў у сферу культуры?

— У сітуацыі з Залессем выкарыстоўваліся толькі бюджэтыя сродкі ды 200 тысяч еўра з трансгранічнага праекта. Падтрымка з боку замежных партнёраў дала штуршок да далейшай актыўнай працы па добраўпарадкаванні палаца.

■ "Гаспадары аграсядзіб пачалі больш актыўна звяртацца да сельскіх устаноў культуры, скіроўваць турыстаў у музеі. Вялікі патэнцыял і ў мясцовых краязнаўцаў".

З іншага боку, вельмі ўдзячны ўсім, хто адгукнуўся і аказаў любую дапамогу, у першую чаргу мясцовым жыхарам, работнікам сферы культуры, работнікам нашага ЖКГ, ЖРЭС, бо вялікі пласт працы зроблены менавіта імі, прычым — на энтузіязме.

— Не магу абысці пытаннем будучыню знакавага для ўсёй Беларусі аб'екта на Сморгоншчыне — Крэўскага замка...

— Гэта адначасова наш гонар і наш боль. Пакуль вядзецца толькі распрацоўка праекта кансервацыі замка. Не можам дачакацца,

калі будзе выдадзены нам гэты праект у гатовым выглядзе. І чым больш затрымліваецца названы праект, тым больш руйнуецца памятка нашай мінуўшчыны. Скажу шчыра, да Крэва ў такой ступені, як да Залесся, у нас яшчэ рукі не дайшлі. Мы рады любой дапамозе звонку, але трэба быць рэалістамі: справа захавання знакавых помнікаў нашай архітэктуры — у руках дзяржавы.

— Але ж менавіта Залессе і Крэва — самыя прыцягальныя для турыстаў.

— Вядома. Падзялюся невялікім сакрэтам: у Міністэрстве фінансаў ляжыць на ўзгадненні падпісаны яшчэ ўлетку праект гранта на 300 тысяч еўра — на развіццё турыстычнай інфраструктуры раёна. Перш за ўсё, будзе створана электронная інтэрнэт-платформа — культурна-турыстычны партал Сморгонскага раёна, дзе будзе ўлічана ўсё да драбніц. Чакаецца каардынацыя ўсіх аб'ектаў, цікавых для турыста, у тым ліку — устаноў культуры. Таксама ў межах праекта закладзены сродкі на правядзенне шэрагу мерапрыемстваў у Залессі і Крэве, у тым ліку на набыццё касцюмаў для тэатралізацыі.

— Мемарыял ахвярам Першай сусветнай вайны, адкрыты сёлета, таксама будзе ўключаны ў турыстычную інфраструктуру раёна?

— Адназначна! Ужо распрацаваны і веласіпедны маршрут па мясцінах Першай сусветнай. На маю думку, ваенны турызм на Сморгоншчыне — адзін з самых перспектывных накірункаў. Гісторыя ў нас насычаная на знакавыя падзеі — пачынаючы ад трагічных старонак Крэўскага замка, вайны паміж Рэччу Паспалітай і Маскоўскім княствам, Паўночнай вайны (на Сморгонскай зямлі пэўны час былі стайкі цара Аляксея Міхайлавіча і Карла XII) і процістаяння з войскам Напалеона Банапарта да жахаў Першай сусветнай і Вялікай Айчыннай. Гэта наша памяць. Думаецца, не выпадкова экспазіцыя Сморгонскага краязнаўчага музея, прысвечаная падзеям Імперыялістычнай вайны, на сёлетнім II Нацыянальным форуме "Музеі Беларусі" атрымала першую прэмію.

— Хто, калі не сакрэт, займаецца напісаннем грантавых заявак і ўсімі адпаведнымі паперамі для раёна?

— Па Залессі праект быў падрыхтаваны тады яшчэ аддзелам культуры і непасрэдна яго кіраўніком Таццянай Ражавай. Грант па турыстычным накірунку пісалі спецыялісты з Мінска. Яны зацікаўлены, бо будуць на платнай аснове задзейнічаны ў рэалізацыі праекта. Вывучыўшы патэнцыял Сморгонскага раёна, яны самі выйшлі на райвыканкам і прапанавалі паслугі. Сярод групы, што распрацоўвала праект, ёсць дасведчаныя эканамісты, праграмісты, словам, тыя, хто сабаку з'еў на праектнай дзейнасці.

— Работнікі устаноў культуры раёна неяк будуць уцягнуты ў працу з турыстамі?

— Калі браць ідэал — то тут нам, як кажуць, яшчэ працаваць і працаваць. Але зрукі ёсць. Гаспадары аграсядзіб пачалі больш актыўна звяртацца да сельскіх устаноў культуры, скіроўваць турыстаў у музеі. Трэба ўлічваць, што ў раёне ў нас тры школьныя музеі, якія маюць званне народных. Вялікі патэнцыял і ў мясцовых краязнаўцаў. Чаго варты адзін Уладзімір Прыхач! Так што працаваць ёсць каму...

Паралелі: Расія

Моладзь: да кантакту (не)готовы?

Нядаўна Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў прымаў доктара педагогічных навук, прафесара кафедры бібліятэчнаўста і кнігазнаўства Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Аляксандра Мазурыцкага. Прафесар прапанаваў беларускім слухачам тры аўтарскія лекцыі. Цікавыя ўрыўкі з адной — "Ад працы з чытачом да бібліятэчнага абслугоўвання" — агучваем у рубрыцы "Паралелі".

Аліна САЎЧАНКА

— Бібліятэка як асветніцкая ўстанова павінна быць заклапочана не толькі выхаваннем, падрыхтоўкай і выпускам спецыялістаў, але і фарміраваннем грамадзянскай пазіцыі. І, нібыта раптам ухажушыся за гэтую думку, мы сталі рэанімаваць шматлікія рэчы. Але трэба разумець, што сёння і моладзь іншая, і ідэі яна ўспрымае інакш.

А наколькі бібліятэка павінна яна ўвогуле быць ангажавана ў тым, што мы называем фарміраваннем пэўных маральных поглядаў і думак? Шмат чаго залежыць ад транслятараў думкі. Падмацоўваючы выказанае прыкладам, хачу прыгадаць чысткі бібліятэк, якія праводзіліся ў першыя гады савецкай улады. З кніжніц адбіраліся так званыя дробнабуржуазныя, рэлігійныя літаратуры, таму што змяняўся менталітэт і ўстаноўкі грамадства. Неяк мне ў рукі трапіў дакумент 1920-х. Вось цытаты з яго: "З бібліятэкі адбіраюцца ўсе экзэмпляры рамана Талстога "Уваскрэсенне". Рэзалюцыя: "Уваскрэсенне" — гэта слова папоўскае". Другі факт уразіў мяне яшчэ больш: "Адабраць з бібліятэкі "Капітал" Маркса". Рэзалюцыя: "Пры сацыялізме капіталу не будзе!" Парадокс? Так, і таму, паўтаруся, вельмі многае залежыць ад транслятараў тых ці іншых канцэпцый. Чаму я завастраю на гісторыі такую ўвагу? Бо ў расійскіх бібліятэках зараз таксама ідзе фарміраванне некаторых унутраных законаў. Мы адыходзім ад пэўнага віду выданняў, напрыклад, ад літаратуры, якая скіравана на распальванне міжнацыянальных канфліктаў. Але тут узнікаюць праблемы, калі непадрыхтаваныя супрацоўнікі пракуратуры пачынаюць узаемадзейнічаць з непадрыхтаванымі супрацоўнікамі бібліятэк...

Іншая неадназначная рэфарма ў свеце расійскай кнігі — гэта ўзнікненне ўзроставых катэгорыі чытанья і адпаведных абмежаванняў: "10+", "12+", "16+". Вельмі складаны момант, бо раней юныя дваране з лёгкасцю чыталі тое, што зараз у нас бяруць у рукі гадоў у 18 — 19. Тут дарэчна глядзець на сітуацыю "чытач-кніга" індывідуальна. Бібліятэка закладвае ў дзіцяці аснову светаразумеання і светаадчування. Інтэрнэт, кэшэнне, добрая рэч, але, у адрозненне ад кнігі, ён не выхоўвае, а больш забавляе, інфармуе.

Усё часцей заўважаю тэндэнцыю, калі сучасная бібліятэка арыентуецца на масавыя мерапрыемствы ў сваіх сценах, усё часцей у кантэксце бібліятэк мы гаворым пра міжасобасныя камунікацыі. Так, існуе работа масавая, але маецца таксама індывідуальная. Вялікую ўвагу, нават акцэнт заўсёды рабілі на першым аспекце. Бо як у нас заведзена: школа — гэта калектыву, ВНУ — таксама. Зараз жа цэнніца індывідуальная работа: яе значэнне пераасэнсавана.

Мае маладыя калегі-практыкі дзеляцца са мной тым, што многія сталыя людзі прыходзяць у бібліятэку не для таго, каб пачытаць, а каб пакантактаваць, пагутарыць. І тут узнікае чарговае пытанне: наколькі студэнты валодаюць тэхнікай міжасобасных камунікацый? Ці належная ўвага надаецца гэтаму аспекту ў адукацыйнай сістэме?

Вельмі вялікія сумневы ўзялі, калі я даведаўся пра такія мерапрыемствы, як "Ноч у музеі". Але потым змяніў думку, калі дазнаўся: за тую самую ноч толькі ў адным рэгіянальным музеі наведвальнікаў было больш чым паўтары тысячы чалавек. Відаць, такі досвед можа быць карысным і для бібліятэк.

(Працяг. Пачатак у № 51.)

У сучасным грамадстве выдаткі на сацыяльную сферу, у тым ліку на культуру, усё часцей разглядаюцца як інвестыцыйныя, паколькі фарміруюць і развіваюць чалавечы патэнцыял ды ўмацоўваюць сацыяльны капітал. Апошняя ж, у сваю чаргу, з'яўляюцца фактарамі эканамічнага росту. Працягваем гаворку пра названыя захады адносна культурнай сферы.

Культура на эканамічных форумах — гэта...

...Разам з тым, цягам апошніх дваццаці гадоў у нашай суверэннай краіне прайшла ўсяго адна навукова-практычная канферэнцыя "Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці". Яе генеральнай тэмай стала новая канфігурацыя культурнай прасторы і "новая" эканоміка культуры", арганізаваная сумесна Міністэрствам культуры і Інстытутам культуры Беларусі сёлета. На ёй упершыню паспрабавалі вынесці на абмеркаванне пытанні эканомікі ў сферы культуры краіны асобнай тэмай. І брак форумаў, дзе можна было абмяркоўваць культуру не ў творчым аспекце, а па яе эканамічна-прававых пытаннях, стаў тэмай выступленняў не аднаго ўдзельніка. Да ўсяго, у эканамічных ВНУ пытанні сацыяльнай сферы часцей аналізуюць ў кантэксце галіне адукацыі і аховы здароўя, сацыяльнай абароны і дамаграфічных працэсаў. Гэткае практычна поўнае ігнараванне сферы культуры выклікае шэраг цяжкасцей з падрыхтоўкай аналітыкаў апошняй у эканамічным аспекце.

Урэшце, форумы патрэбны і пры абмеркаванні праблем па прыцягненні інвестыцый у сферу. Напрыклад, у расійскім Ульянаўску праведзены ўжо IV Міжнародны форум "Культура і інвестыцыі: рэгіянальны аспект" (такія мэтанакіраваныя форуму ладзяцца ў многіх рэгіёнах краіны-суседкі). Што на практыцы? Рэальны прыток фінансаў у сферу, а не толькі пошук магчымасцей прыцягнення інвестыцый у культуру. Але як таго дасягнуць?

У сувязі з гэтым неабходна ў нашай краіне весці, нарэшце, аграісную рэкламу па прапановах інвес-

тпраектаў у культуры. На сайтах абласных і раённых выканаўчых камітэтаў маецца шэраг інвестыцыйных прапаноў, але яны практычна не выходзяць на публічнае абмеркаванне і тым больш прасоўванне. Згаданы мной ульянаўскі форум засведчыў цікавасць да гісторыка-культурнай спадчыны, да розных форм існавання культуры (кіно, архітэктура, народныя рамёствы ды іншых). Выказваюць яе замежныя фірмы і прадпрыемствы, маецца інтарэс у прадстаўнікоў UNESCO, але каналы атрымання інфармацыі — абмежаваныя. Вяду да таго, што культура і інвестыцыі — гэта не міф, а рэальная праца. Паступова прыходзіць разуменне: бізнес і наша сфера могуць зразумець адно аднаго і сумесна выпрацаваць механізмы,

якія дазваляць выгадна ўкладаць грошы ў культуру. Менавіта інвеставаць, а не толькі аказваць дабрачынныя ахвяраванні.

Ад дзяржавы і для дзяржавы

Эканамічныя перадумовы па выкарыстанні механізмаў дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў сферы выйяўляюцца і з боку дзяржавы.

Неаднаразова выказвалася меркаванне пра тое, што з дапамогай прымянення дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў культуры магчымае рашэнне такіх дзяржаўных задач, як актыўнае прыцягненне пазабюджэтных сродкаў з мэтай зняцця нагрукі з бюджэтаў рэгіянальнага ўзроўню, а таксама перанесці фі-

Інвестыцыі ў культуру: рэаліі і перспектывы

Крэатыўны сектар: час для практыкі

■ У нашай краіне рэгіянальныя ўлады праводзяць працу па падрыхтоўцы інвестыцыйных прапаноў, прывабных для партнёраў-прыватнікаў, што тычацца, у першую чаргу, тых аб'ектаў культуры, на якія ў мясцовага бюджэту не хапае фінансавых рэсурсаў. Але ж якое дэфіцытнае сэння інфармаванне не толькі юрыдычных асоб, але і прыватнікаў пра падобныя ініцыятывы!..

нансавыя рызыкі з публічнага сектара на прыватны.

Трэба адзначыць, што і ў нашай краіне рэгіянальныя ўлады праводзяць працу па падрыхтоўцы інвестыцыйных прапаноў, прывабных для партнёраў-прыватнікаў, што тычацца, у першую чаргу, тых аб'ектаў культуры, на якія ў рэгіянальнага бюджэту не хапае фінансавых рэсурсаў. Такім чынам, можна сцвярджаць, што і дзяржава, і бізнес прызначаюць магчымасць сумеснага ўдзелу ў культурных праектах мэтазгодным і эканамічна выгадным.

Для дасягнення станоўчых вынікаў такога супрацоўніцтва, а таксама ў мэтах рэкламы інвестыцыйных прапаноў у рэгіёнах прапаную, прынамсі, штомесяц адводзіць месца ў газеце "Культура" і ў іншых рэспубліканскіх выданнях для публікацыі ды абмеркавання такіх праектаў. Гэта дасць магчымасць такога дэфіцытнага сэння інфармавання не толькі юрыдычных асоб, але і прыватнікаў. Адпаведна, падобная падача прапаноў будзе абмяркоўвацца публічна.

Факт дабрачыннасці

Варта сказаць, што культурная дабрачыннасць у Рэспубліцы Бела-

Гаворку пра інвестыцыі ў сферу культуры мы распачалі ў "К" № 51. Сёння — працяг артыкула.

ў нашай краіне на культуру, а пра патрэбы ў такіх дзеяннях з кожным годам усё часцей выказваюцца многія людзі публічна, у тым ліку — праз сацыяльныя сеткі.

Пры распрацоўцы закону варта даць вызначэнне таго, што такое "дабрачынная дзейнасць" (назвае паняцце да гэтага часу не растлумачана ў нарматыўных актах, да ўсяго, яго не трэба бльгатаць з паняццем "спонсарства"), "дабрачынныя арганізацыі", "суб'екты дабрачыннасці"... Патрабаванне таксама распрацоўка Палажэння аб валанджёрскім руху ў масавых мерапрыемствах (не толькі ў рамках БРСМ).

У Беларусі склалася ўстойлівае меркаванне, што калі арганізацыя дабрачынная, то ў першую чаргу гэта аказанне дапамогі людзям, якія апынуліся ў цяжкай жыццёвай сітуацыі, а не падтрымка творчай ініцыятывы і ўдзел у фінансаванні па прасоўванні культурнага прадукту. А напярэкі дабрачыннасці — розныя: гэта інфармацыйная і тэхнічная дапамога, праца з дабрачыннымі фондамі, грамадскімі і некамерцыйнымі арганізацыямі.

Стымуляваць для інвестыцый

Найважнейшым механізмам стымулявання дабрачыннай дзейнасці з'яўляецца падатковы вылік па дабрачынных ахвяраваннях. Урэшце, амаль усе дзяржавы СНД і Еўропы прадугледжваюць тыя або іншыя падатковыя стымулы. А што ў нас? Так, прыёмна адзначыць, што адной з намінацый у III Нацыянальнай тэатральнай прэміі была "Мецэнат тэатра". Прызнанне і публічная падзяка такім арганізацыям павышаюць статус апошніх у грамадстве.

Варта адзначыць, што па выніках аднаго з сацыялагічных даследаванняў, у 2011 годзе толькі 2% беларускіх бізнесменаў удзельнічалі ў мецэнацкай дзейнасці і толькі 7% хацелі б удзельнічаць, пры гэтым 26% не хацелі б такога ўдзелу наогул, а 22% — было цяжка даць адказ. На пытанне ж, ці хацелі б яны атрымаць маральную падтрымку ў выглядзе прызнання, вядомасці, падзякі грамадства, 43% адказалі, што не чакаюць ад дзяржавы якіх-небудзь заахвочванняў, 32% — хацелі б атрымаць, 11% — не чакаюць, але гатовы ўсё роўна быць мецэнатамі, 38% апытаных усё ж такі чакаюць ад дзяржавы кроку насустрач у выглядзе падатковых прэферэнцый...

Працяг артыкула — у наступных выпусках "Лічбавага" падыходу".

Алена РЫБЧЫНСКАЯ,

старшы навуковы супрацоўнік аддзела сацыяльнай сферы Навукова-даследчага эканамічнага інстытута Міністэрства эканомікі

Т Э К С Т

Практычны расклад

Колькі каштуе Дзед Мароз?

Юлія ГУДЫНА

— Гэта карпаратыў у нашай кавярні ці бары. На сёння ўжо замоўлена тры такіх мерапрыемствы.

— План па аказанні платных паслуг вы выканалі?

— На 98 працэнтаў.

— Але святы, як паказвае паўсюдна практыка, дадуць немалы пазабюджэты прыбытак...

— Безумоўна, гадавое заданне будзе гарантавана перавыканана.

— 3 чаго складаецца кошт, скажам, выязных віншаванняў?

— Транспартныя выдаткі, пашыў касцюмаў, закуп тканіны, работа швачкі, якой няма ў штаце, таксама аплачваюцца. Калі паслуга аказваецца не ў рабочы час, дык трэба аплачваць па дамове паслугі Дзеда Мароза. Закладваецца і кошт цукерак, сувеніра. Калі бацькі жадаюць, каб падарунак дзіцяці быў больш важкі, бяруць расходы на сябе.

— Ці папулярная паслуга?

— Летась, да прыкладу, выязджалі да дзяцей каля 20 — 25 разоў. І гэта прытым, што канкурэнцыя на такое віншаванне адчувальна.

— Цікава, а колькі карпаратыўны каштуе?

— Адзін мільён трыста тысяч. Натуральна, праграма тут на пародак складанейшая. Прынамсі, скарг на нашых артыстаў пакуль не было.

— Складанне сцэнарыя для маладзёжнай тэматычнай дыскаці аплачваецца яго аўтару?

— Не. Аўтары креатыўных сцэнарыяў — работнікі нашага аддзела. Творчасць — іх непасрэдны функцыянальны абавязак. Займаюцца гэтым рэжысёры масавых мерапрыемстваў, якія працуюць выключна за кошт бюджэтных сродкаў.

— І ў што абыдзеца моладзі патанчыць у навагоднюю ноч?

— Кожнаму трэба заплаціць па 25 тысяч. Для наведвальнікаў РДК гэта не такія і вялікія грошы. Улічым, што ўключаем затраты пазабюджэтных работнікаў. Уносяцца і затраты на кампенсацыю расходаў у бюджэт па камунальных паслугах. У калькуляцыі — і расходы на набыццё сувеніраў ды прызоў для конкурсаў.

— Патлумачце наконт "кам-пенсацыі расходаў у бюджэт"?

— Нам выдаткавана, да прыкладу, 10 мільярдаў рублёў на бягучае ўтрыманне аддзела. Гэта сродкі з бюджэту. Гадавы ж пазабюджэты план — 420 мільёнаў рублёў.

Гэтыя лічбы і бяром пад улік. Разлічваецца праэнт кампенсацыі бюджэтных расходаў з пазабюджэтных сродкаў. Такім чынам мы плацім за камунальныя паслугі, транспартныя расходы, паслугі сувязі пазабюджэтнымі рублямі. Праэнт улічваецца ў калькуляцыі на любое мерапрыемства.

— Ці прагназуецца рост цен на культурныя паслугі?

— Не, канешне ж. 150 тысяч за выязнае віншаванне дзіцяці — сярэдняя сума, якую мы можам атрымаць з нашых разлікаў. Інакш кажучы, гэта не максімум. Наадварот, яна набліжаецца да мінімальнага памеру. Плацежаздольнасць насельніцтва нельга не ўлічваць. Людзі павінны нам давяраць... Яны ведаюць, да прыкладу, што і нам неабходна кампенсаванне затрат.

— Гукаўзмацняльную апаратуру ці інструменты вы здаеце ў пракат на навагоднія святы?

— Такая платная паслуга ёсць у школе мастацтваў. Дзеткі бяруць баяны дахаты. Паслуга каштуе тысячу рублёў у дзень...

Яўген РАГІН

— Які спектр навагодніх паслуг прапановаеце спажыўцу?

— Шэсце Дзядоў Марозаў, святочныя ранішнікі для арганізацый у РДК, выязныя карпаратывы. Яшчэ Снягурка з Дзедам Марозам выязджае да дзяцей дамоў, каб павіншаваць іх са святам. Гэта дваццаціхвілінная тэатралізаваная дзея, якая абыходзіцца бацькам недзе ў 150 тысяч рублёў.

— Назавіце самае дарагое мерапрыемства.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

...Музычная і гукаўзмацняльная апаратура — прасценская. (Для сельскіх клубных устаноў Гомельшчыны, наколькі ведаем, гэта — ці не адна з галоўных і даўно не вырашаных праблем.)

Як кажа Ірына Сафонава, вельмі дапамагла клубу дзяржаўная акцыя “Чарнобыльскі шлях”. Дзякуючы ёй з’явіўся ноўтбук. Перакрылі таксама дах будынка, а кацельня стала цэнтралізаванай. Але... Па словах дырэктара ЦСДК, у месяц устаноўе трэба зарабляць больш чым па мільёне пазабюджэтных рублёў. Між тым акампаніятарам няма, мастацкага кіраўніка — таксама. У штаце — дырэктар ды тэхнік. Ды плюс апаратура — старая. Значыць, якасць мерапрыемстваў хранічна пакідае жадаць лепшага. Як выглядае сапраўдны спонсар, у Роўкавічах таксама не ведаюць. Сітуацыя блізкая многім нашым чытачам. Ці не так? І тут, як нам падаецца, толькі два выйсці: змірыцца са становішчам ці здзівіць кіраўніцтва (спонсараў) асабістым крэатывам. Трэцяга проста не дадзена.

(Не)лірычнае адступленне Кастуся Антановіча

Праязджаючы паўз населеныя пункты Буда-Кашалёўскага і Чачэрскага раёнаў, запрыкмеціў прыемную тэндэнцыю: каля аграгарадкоў з’явіліся інфармацыйныя шчыты з указаннем гістарычных і сучасных звестак, колькасці ўстаноў культуры, музычных калектываў і народных майстроў. Адно хацелася б: каб тыя шчыты былі аформлены на роднай мове...

Што рабіць з плошчамі?

Раней Чачэрск запамінаўся транзітным мінакам на колах пасажырскім самалётам, усталяваным у цэнтры горада. Потым да гэтай цікавосткі дадалася яшчэ адна — рэканструяваная ратуша адметнай архітэктуры. Цяпер аўтатарысты з ахвотай спыняюцца ў гэтым гістарычным месцы. Вабіць не толькі вонкавы выгляд збудавання, але яшчэ і тое, што месціцца тут музей. Спыніліся і мы. І яраз заспелі супрацоўнікаў музея за падрыхтоўкай навагодняй выстаўкі. Навуковы супрацоўнік музея Людміла Філюшкіна, занятая папулярнымі справамі, прапанавала азнаёміцца з музейнымі выстаўкамі, а пасля змястоўна пагутарыць. Так і зрабілі. Прастора пакінула супярэчлівыя ўражанні: з аднаго боку — дзейні-

чаюць цікавыя выставачныя праекты, у тым ліку прыватныя. Адзін з іх — праект пра гісторыю Вялікага Княства Літоўскага ў партрэтах. Маюцца і пастаянныя экспазіцыі, прысвечаныя археалагічным помнікам на тэрыторыі раёна, вёскам, пацярпелым ад радыяцыйнага забруджвання. З іншага боку — адчуванне адсутнасці комплекснай музейнай канцэпцыі, якая б дапамагла аб’яднаць залы з розным тэматычным напавеннем, як гэта было зроблена ў ашмянскім музеі. Падумалася, што недахоп плошчаў — хранічная праблема большасці нашых музеяў, і раённых,

Акцыя “К”: журналісцкі аўтапрабег па СДК і не толькі

Калі план вялікі, а спонсараў няма...

“Не дайце нам

Кіраўнік “Стаяўніцкіх вачорак” Святалана Парашанка і дырэктар Стаўбунскага СДК Віктар Ірышчкін.

Ратуша ў Чачэрску, дзе размешчаны музей.

стаянку першабытнага чалавека ў вёсцы Бердыш, графскі маёнтак Чарнышовых-Круглікавых, вінакурню, маляўнічы парк, замкавую гару, Спаса-Праабражэнскую царкву, помнік адселеным вёскам ды іншыя цікавосткі раёна. Музейшчыкі спадзяюцца, што гэта дазволіць зрабіць больш прывабнымі, так бы мовіць, “пазамузейныя” экскурсіі. Пакуль жа іх звычайна замаўляюць удзельнікі семінараў, якія прыязджаюць у Чачэрск з іншых раёнаў краіны. Да слова, па горадзе і раёне атэставаны ды маюць права праводзіць экскурсіі пакуль толькі два музейныя супрацоўнікі.

У планах чачэрскага музея — і абменныя выстаўкі з Веткай і Гомелем. А вось з Расіяй нават спрабаваць не плануюць — вельмі шмат клопатаў. З усходняй суседкай адбываецца толькі метадычнае супрацоўніцтва. Дырэктар музея наведвала сёлета Валалакам, дзе пераймала досвед расійскіх калег і дамовілася пра абмен дакументамі, звязанымі з родам Чарнышовых. Маюцца прапановы

па супрацоўніцтве з Калінінградам, прадстаўнікі якога былі на “Музейным форуме”.

А што ж рабіць з інтэрактывам? Адказу на гэтае пытанне мы так і не атрымалі. Больш за тое, нават стварэнне інфакіёскаў у музеі не плануецца. На парадку дня — усталяваць хаця б тэрмінал, каб турысты маглі разлічыцца банкаўскімі карткамі...

Кадравы ператрус

Да Веткаўшчыны дабіраліся не праз Гомель, а па чачэрскім напрамку: колькі кіламетраў — эканомілі. Дарога вілася праз лясы ды палаткі з нешматлікімі спачатку хутарамі і паселішчамі. Але і тут, удалечыні ад райцэнтра з яго знакамітымі колісь разьбярамі па дрэве, аканіцы і ліштвы на вокнах дамоў арнамент разьбы не паўтаралі. Быў ён збольшага геаметрычным і раслінным, але заўжды — вытанчаным, завершаным і адметным. Але не толькі гэтым Веткаўшчына славіцца...

Тэндэнцыі

Віртуальныя інтэр’еры часоў Радзівілаў, сацыялагічныя апытанні ў раённых дамах культуры ці кіназалах, высокакваліфікаваныя экспертызы помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны... Усе гэта і многае іншае сёння робіцца дзякуючы, у першую чаргу, шматгадоваму дыплённаму ўзаемадзеянню спецыялістаў і шматлікіх інстытутаў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі са сферай культуры.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Вынікі супрацоўніцтва

Ва ўсім гэтым можна было ўпэўніцца пад час сумеснага пасяджэння Прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Міністэрства культуры краіны, што адбылося напрыканцы мінулага тыдня. Вынікі і перспектывы супрацоўніцтва былі прааналізаваны ў выступлен-

Спадчына ў 3D-мадэлях Навука і культура: шляхі ўзаемадзеяння

ні міністра культуры краіны Барыса Святлова, які адкрыў мерапрыемства сваім дакладам.

Пералічваюць усе маштабныя праекты, што ажыццяўляюцца паводле Праграмы навуковага супрацоўніцтва на 2010 — 2015 гады паміж НАН Беларусі і Міністэрствам культуры, наўрад ці варта. Згадаю хоць бы некалькі фактаў. Напрыклад, за апошнія гады Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі апублікавана значная колькасць навуковых і навукова-метадычных прац. Сярод выданняў — такія фундаментальныя шматтомныя працы, як “Архітэктура Беларусі”, “Беларусы”, “Нарысы гісторыі культуры Беларусі”, “Гарады і вёскі Беларусі”, “Этнакультурныя працы Беларусі

ў мінулым і сучаснасці”, “Традыцыйная мастацкая культура беларусаў” ды многія іншыя.

Яшчэ адзін факт: летась адбылася важная навуковая і культурная падзея агульнадзяржаўнага значэння, калі ў Мінску прайшоў XV Міжнародны з’езд славістаў, арганізаваны Інстытутам мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі. У міжнародным форуме прынялі ўдзел звыш паўтысячы замежных дэлегатаў з больш чым трыццаці краін свету, у тым ліку — устаноў навукі і культуры краіны. Не варта і казаць, што правядзенне падобнага маштабнага мерапрыемства садзейнічала ўмацаванню міжнароднага аўтарытэту Беларусі ў славянскім ды еўрапейскім свеце.

Плённа развіваецца ўзаемадзеянне спецыялістаў у галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны, прычым як матэрыяльнай, так і нематэрыяльнай. Напрыклад, Інстытутам культуры Беларусі пры падтрымцы UNESCO і пры ўдзеле супрацоўнікаў Нацыянальнай акадэміі навук краіны нядаўна быў створаны Нацыянальны інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі і адпаведны сайт, выдадзены альбом нематэрыяльнай культурнай спадчыны “Жывая спадчына Беларусі”, а таксама Практычнае кіраўніцтва па ідэнтыфікацыі і інвентарызацыі нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі.

Да таго ж, як адзначыў начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры краіны Ігар Чарняўскі, спецыялісты НАН прымаюць удзел у распрацоўцы навукова-праектнай дакументацыі для выканання рэстаўрацыйных работ на аб’ектах гісторыка-культурнай спадчыны.

Сёння многія аб’екты ўжо дзейнічаюць, у тым ліку Мірскі і Нясвіжскі замкі, палац у Жылічах, Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы. Вялікі аб’ём работ выкананы на такіх аб’ектах, як палац у Косаве і ў Ружанах, распачаты работы ў Навагрудскім і Гальшанскім замках...

Таксама Ігар Чарняўскі распавёў і аб працы па стварэнні 3D-мадэлей помнікаў архітэктуры, якія выконваюцца Аб’яднаным інстытутам праблем інфарматыкі. Напрацоўкі гэтыя, натуральна, могуць быць выкарыстаны ў музейнай справе, што дазволіць наглядна прадэманстраваць экскурсантам працэс трансфармацыі інтэр’ераў, напрыклад, таго ж Нясвіжскага замка. Акрамя таго, 3D-мадэлі — выдатная магчымасць для візуальнай рэканструкцыі аб’ектаў спадчыны. Гаворка — пра тыя архітэктурныя “перліны” Беларусі, якія дайшлі да нашых дзён у выглядзе руін і не могуць быць адноўлены ў поўным аб’ёме. Да такіх адносяцца, напрыклад, Крэўскі, Навагрудскі, Гальшанскі ды многія іншыя замкі Беларусі, якія пацярпелі ад часу і ад людской нядбайнасці...

Бібліятэкар з Роўкавічы Вольга Фаміна.

Бібліятэкар са Свяцілавічы Вольга Гатальская.

закіснуць!

Экспазіцыя Чачэрскага музея.

Чарговы прыклад кадравай нішчымыніцы нам падаравалі Свяцілавічы. Гэтае сяло — адно з самых вялікіх на Веткаўшчыне. Стаіць на беразе Сожа. Праз рэчку — бярозавы гай. Тут калісьці знайшлі крыніцу з унікальнай па складзе мінеральнай вадой. Пачалі будаваць санаторый. Ён абяцаў стаць ці не самым папулярным у Беларусі. Але чарнобыльская бяда і тут падпсавала перспектывы. Будоўлю завяршылі, але лячэбніца прызначана для ўнутранага, так бы мовіць, карыстання. Ды хопіць лірыкі.

Свяцілавіцкі дом культуры нагадвае палац. Вялікі двухпавярховы будынак дае прытулак і клубнікам, і бібліятэкарам. Знаёмімся з кіраўніцтвам — і пасля пяці хвілін размовы адчуваем, што беларускую мову не вельмі разумеюць. Аказалася, Дзмітрый і Антаніна Асіпенкі — дырэктар СДК і мастацкі кіраўнік, а па сумяшчальніцтве — муж і жонка, ратуючы жыццё сына і дачкі, два месяцы як прыехалі з Данецкай вобласці, з горада Амвросьеўка.

Пакрысе высвятляем, што ні ён, ні яна ніякага дачынення да культуры (тым больш нацыянальнай беларускай) не мелі. Чухаем патыліцу і спрабуем разабрацца ў сітуацыі. Ці змогуць украінцы кіраваць працэсам развіцця нашай традыцыйнай культуры без ведаў і адпаведнай адукацыі? Зразумела, досвед — справа нажыўная. Але ж... Пакідаем пытанні для начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Веткаўскага райвыканкама. Але клубныя дзяўчаты нам распавядаюць, што і начальнік за апошні год змяняўся неаднойчы. Вось такая кадравая ліхаманка.

А ў мясцовай бібліятэцы такой праблемы няма. Бібліятэкар Вольга Гатальская працуе ўжо дзесяць гадоў. Дасведчанасць яе адчуваецца ва ўсім. Да абеды тут пабывала ўжо восем чытачоў. А на сустрэчу з мясцовымі аматарамі кніг прыязджаюць пісьменнікі з Мінска. Апошнім разам бібліятэка сустракала Леаніда Дранько-Майсюка, Эдуарда Акуліна і Барыса Пятровіча. Якая з сельскіх

бібліятэк можа пахваліцца такой прадстаўнічасцю? Вось і мы пра тое ж. Кадры, неаспрэчна, вырашаюць усё. Ды толькі дзе іх браць?

(Не)лірычнае адступленне
Яўгена Рагіна

Паслугамі гасцініцы ў роднай Ветцы пакарыстаўся ўпершыню: не засталося тут больш родзічаў... Гасцініца мае цудоўную назву "Залатое кольца" (празрысты намёк на тое, што Ветка і яе знакаміты музей уваходзяць у Залатое турыстычнае кольца Гомельшчыны) і рэкламу ў Сеціве. Парадаваўся: пашыкую. Але насамрэч чакала неспадзяванка. Тэлевізар у двухпакаёвым нумары не працаваў і, як ні старалася адміністратар, працаваць так і не пажадаў. Батарэі ў пакоях, нягледзячы на мароз, былі ледзь цёплыя. У халадзільніку хтосьці пакінуў (!) "вафельны" ручнік. У ваннай была зламана металічная аплётка шланга

для душы, палівалка трымалася на адной гумцы... Засынаючы, хаваў нос ад марозу, загадаў спякотны гасцінны жлобінскі гатэль і верш Генадзя Шпалікава "Нікогда не возвращайтесь в прежние места"...

Вячоркі з "Вячоркамі"

Рушым на Стаўбун. У прыцемках адразу знаходзім клуб. Вокны новага будынка свецяцца весела ды ўтульна. Менавіта тут знаходзім пацвярджэнне вышэйпрыведзенаму выслою пра кадры. У Стаўбунскім СДК, па-першае, працуе знаёмая "К" Святлана Парашчанка — кіраўнік вядомага народнага гурта "Стаўбунскія вячоркі", якая прымала ўдзел у адным з нашых рэдакцыйных "круглых сталоў"; па-другое, знаёмімся з дырэктарам установы Віктарам Грышэчкіным. Абодва нібы створаны для працы ў сферы рэгіянальнай культуры. На іх, вярта нагадаць, і трымаецца многае: не толькі будзённая дзейнасць клуба, але і паспяховае існаванне такой брэндавай для Беларусі з'явы, як "Пахаванне стралы". Не думаем, што хтосьці не ведае пра гэты адроджаны абрад, правядзенне якога збірае сотні глядачоў-удзельнікаў, у тым ліку і з замежжа.

У размове са Святланай Парашчанка і прагучала фраза, вынесена ў заглавак дадзенага артыкула. І гэта, падаецца, вельмі важны момант: "Стаўбунскія вячоркі", для якіх замежныя гастролі перасталі быць рэдкасцю, баяцца закіснуць. Іншыя сядзелі б цішком, атрымліваючы дывідэнды ад слаўнага канцэртнага мінулага. Але не з таго цеста гэтыя кабеты. Ну не могуць жыць без яркіх праектаў! А вось тут і загваздка. "Пахаванне стралы", дзе заняты ці не ўсе ўдзельніцы гурта, — праект (калі так можна назваць старадаўні абрад) доўгатэрміновы. Аднак, калі асоба ці калектыў збіраецца развівацца, адным праектам не абыдзешся. Патрэбны крэатыў. Хто стане аўтарам? У замежжы, як вядома, гэтым займаюцца спецыяльна навучаныя людзі. У нас быць чараўніком не вучаць, у нас ім становяцца самі. І ў большасці выпадкаў — самавукамі. Там і вынік не надта ўражвае. Але ж кіраўнік СДК — завочнік. Можна, яго вучаць у ВНУ творчаму праектаванню?

Малады ды нежанаты

Пра Віктара Грышэчкіна — свая гісторыя. Раней СДК кіраваў яго бацька — Міхаіл Віктаравіч, які

на сёння — старшыня мясцовага сельсавета. Віктар працягвае традыцыю. Не ўсё атрымліваецца адразу, але, галоўнае, ёсць жаданне працаваць з вынікамі. Так — ён студэнт-завочнік. Але высветлілі, што вучыцца ў Гомельскім... політэхнічным універсітэце. Чаму менавіта такі, інжынерны выбар? Усё проста. Атрымлівае кіраўнік крыху болей за два мільёны ў месяц. А калі сям'ю завядзе, ці пракорміць на такі заробак? Таму і падстрахаваўся з выбарам прафесіі. Ну што тут скажаш? Абвінавачваць язык не павернецца...

А праект для "Стаўбунскіх вячорак" ёсць. Хоча Грышэчкін стварыць музей славагучага гурта. У звычайнай сялянскай хаце, якая стане і мемарыяльнай функцыя выконваць, і навукова-даследчыя. Ці шмат у нас такіх лабараторый, дзе абагульняецца досвед дзейнасці па захаванні і развіцці аўтэнтчнай творчасці, і песеннай, і абрадавай? Праект, як каза Віктар, рэальны, але цяпер яго ажыццявіць немагчыма, бо ўсе грошы выкарыстоўваюцца на капітальны рамонт мясцовай агульнаадукацыйнай школы, якая знаходзіцца ў аварыйным стане. Аб'ект мае раённае значэнне. Справа ў тым, што шkolкі ў бліжэйшых вёсках Янова, Пералёўка, Неглюбка закрываюцца з-за недахопу дзяцей, якіх цяпер іх возяць на ўрокі ў Свяцілавічы. Але ў перспектыве роднай для іх стане менавіта Стаўбунская школа. А потым ужо можна падумаць над тым, каб і "Стаўбунскія вячоркі" не закіслі...

Агульнае (не)лірычнае зваваршэнне.

Творцам можна назваць таго, хто не баіцца пакарання ініцыятывай. "Стаўбунскія вячоркі" літаральна шукаюць такога "пакарання". Прымнажаюць творчыя здабыткі і нелюбскія ткачыкі. І першыя, і другія (ды плюс райцэнтраўскі музей) даўно сталі брэндавымі з'явамі не толькі ў вобласці. Прынамсі, на Чачэршчыне мы такіх яркіх з'яў пакуль не заўважылі. На Веткаўшчыне ж ёсць вакол чаго гуртавацца, адраджацца і развівацца... Хто ведае, мо праз час тут і пройдзе Дзень беларускага пісьменства, пра які мясцовыя работнікі культуры мараць не адзін год...

Фота аўтараў
К

Працяг матэрыялаў аўтатура пра культуру Гомельшчыны чытайце ў наступных нумарах "К".

Праблемы і перспектывы

Як бачна, узаемадзеянне спецыялістаў са сферы навукі і культуры сёння паспяхова ажыццяўляецца ў самых розных кірунках. Разам з тым, патэнцыял гэтага супрацоўніцтва выкарыстоўваецца ўсё ж такі не напоўніцу. Менавіта на гэтым аспекце засяродзіў увагу міністр культуры Барыс Святлоў пад час размовы з прадстаўнікамі сродкаў масавай інфармацыі перад пачаткам пасяджэння.

"Так, вярта адзначаць, што супрацоўніцтва Нацыянальнай акадэміі навук і Міністэрства культуры павысіла навукаёмкасць культуры, дапамагло ўдасканаліць нарматворчую дзейнасць, паспрыяла росту кадравага патэнцыялу ў галіне ды ўнесла ўклад у захаванне гісторыка-культурнай спадчыны, — сказаў Барыс Святлоў. — Аднак патэнцыял супрацоўніцтва, на маю думку, не выкарыстаны ў поўнай меры. Неабходны комплексны аналіз стану культуры".

Як адзначыў кіраўнік Міністэрства культуры, сёння ў краіне вядзецца

гаворка пра новую канфігурацыю эканомікі культуры, якая развіваецца ва ўмовах новай сацыяльнай рэальнасці. Менавіта таму распрацоўка інавацыйных эканамічных мадэлей, механізму кіравання імі, а таксама вывучэнне попыту спажываючых на тавары і паслугі — найважнейшыя задачы супрацоўніцтва навукі і культуры. Акрамя таго, сёння наспела неабходнасць у распрацоўцы мадэлей развіцця культуры ва ўмовах станаўлення інфармацыйнага грамадства.

Ёсць, натуральна, і іншыя задачы на будучыню. Напрыклад, як адзначыў на сумесным пасяджэнні дырэктар Інстытута сацыялогіі НАН Беларусі, прафесар Ігар Катляроў, ва ўстановах культуры вярта абавязкова праводзіць апытанні ды даследаванні на тэму запатрабаванасці таго або іншага фільма, новай тэатральнай пастапоўкі ці маштабнага культурнага мерапрыемства, вывучаць меркаванні наведвальнікаў... А дырэктар Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Аляксандр Лакотка ў сваім выступленні засяродзіў увагу на тым, што

ва ўмовах масавай культуры, якая нясе сумніўны каштоўнасці ды агрэсіўна завалодвае свядомасцю грамадства, важна не страціць самабытнасць беларускай культуры.

На жаль, на думку навукоўца, сёння многае ў беларускай культуры ўжо непазбежна згублена. Напрыклад, у манументальным мастацтве. Так, з фасадаў будынкаў знікаюць мазаікі, з інтэр'ераў — вітражы. А месца манументальных кампазіцый, якія можна было раней назваць сапраўдным летапісам мінулага, — такіх як на гасцініцы "Турыст", у кінаатэатрах "Партызан", "Вільнюс", — заняла стракатая рэклама. Дарэчы, "К" пісала пра гэта ў шэрагу публікацый неаднойчы...

Натуральна, пад час сумеснага пасяджэння Прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і калегіі Міністэрства культуры краіны былі агучаны і многія іншыя праблемныя пытанні, што сёння назіраюцца ў сферы культуры краіны. Цяпер галоўнае, каб усе яны з цягам часу займелі лагічны шлях да вырашэння...

К

Новы год без клопот

Бяспека жыцця

38 па 29 снежня ў рэспубліцы праходзіць акцыя "Бяспечны Новы год!". Колькасць пажараў, гібель і траўматызм людзей у зімовыя святы прымушаюць задумацца. А каб пазбегнуць трагедыі, вярта зноў нагадаць аб правілах пажарнай бяспекі.

Адна з праблем — неналежнае захоўванне і няправільнае выкарыстанне петард, феерверкаў і іншых піратэхнічных вырабаў. Ахвярамі часта становяцца дзеці. Штогод у Мінску траўмы ад піратэхнікі атрымліваюць 50-60 чалавек. Не купляйце пратэрмінаваныя петарды і феерверкі. Не запускайце салюты, калі адлегласць да пабудовы, дрэў, ліній электраперадач бліжэй за 30 метраў.

У працэсе прыгатавання кулінарных сюрпрызаў іншым разам вельмі карціць адцягнуць увагу на нейкую тэлепраграму. Кухонная пліта, пакінутая без нагляду, можа ператва-

рыць свята ў бяду. Так, ратавальнікі прыйдуць вам на дапамогу. Але ж у іх і ў вас ёсць памочнік — аўтаномны пажарны апавяшчальнік.

І не забывайце, што пры ўстаноўцы ёлкі ў кватэры неабходна прыбраць дываны, выкарыстоўваць трывалыя падстаўкі. Вярхушка і галіны не павінны датыкацца сцен, столі, мэблі. Калі на ёлцы загарэлася электрагірлянда, трэба яе аб'ястачыць. Потым — вывесці з памяшкання людзей і выклікаць ратавальнікаў. Калі ўзгаранне невялікае, можна паспрабаваць справіцца з ім самастойна: паваліць ёлку і накрыць шчыльнай тканінай. Калі ёлка натуральная, можна выкарыстаць ваду; калі штучная — выкарыстанне вады катэгарычна забараняецца: сінтэтычныя матэрыялы плавяцца. Вада іх распырсквае — плошча ўгарання павялічваецца. Выкарыстоўвайце пясок ці вогнетушыцель.

Таццяна БЫЧАНОК,
спецыяліст групы прапаганды і навучання Савецкага РАНС
г. Мінска

Тактыка культурнага развіцця

Квартал музея. Першы

Акурат у гэтым квартале стала даступнай для гасцей залессе, што на Сморгоншчыне. Трапіць сюды я павінен быў яшчэ пару гадоў таму — пад час воднага падарожжа "К" па Віліі. Але ўрэчаісналася задуманае толькі некалькі дзён таму. Візіт прыйшоўся дарэчы: налета сусветнай супольнасцю будзе адзначацца 250-годдзе з дня нараджэння кампазітара і дзяржаўнага дзеяча Міхала Клеафаса Агінскага. І дзе, як не ў колішняй рэзідэнцыі Агінскіх у Залессі, мусяць адбыцца запамінальныя мерапрыемствы!

Кастусь АНТАНОВІЧ

Заблукаць у Залессі, так і не знайшоўшы палац самастойна, — сітуацыя рэальная. Як пазней патлумачылі ў музеі, указальнікі яшчэ ўлетку расставілі ў дастатковай колькасці. Але яшчэ да афіцыйнага адкрыцця літаральна ўсе яны былі... скрадзены вандаламі. Пэўна, на сувеніры. Дзякуючы падказкам мастацкага кіраўніка мясцовага СДК, я знайшоў-такі палац, які нават у споту выглядае шыкоўна.

Што ж зроблена за некалькі гадоў рэстаўрацыі ўнутры колішняга маёнтка Агінскіх? Дырэктар музея-сядзібы Людміла Градзіцкая правяла невялікую экскурсію, якая, да слова, складаецца з дзвюх частак. Спачатку госці палаца глядзяць дакументальны фільм, а пасля выпраўляюцца ў падарожжа па залах, а ў добрае надвор'е — і па малюбнічым парку.

Практычна ўсе рэстаўрацыйныя работы ў палацы завершаны. Ужо збірае гасцей канцэртная зала (якая, дарэчы, была створана тут пасля смерці кампазітара). А вось аранжарэя пакуль не працуе: спецыялісты мусяць выправіць гэтыя хібы ў гідраізаляцыі памяшкання. Але ўжо сёння ў "зімовым садзе", як і ў часы Агінскага, багата разнастайных экзатычных раслін, у тым ліку — фінікавая пальма. І ўсё гэта — падарункі вяскоўцаў! Побач можна ўбачыць скрынкі з расадамі. Хто ведае, мо неўзабаве музей стане атрымліваць прыбытак і з продажу раслін. Прынамсі, Людміла Уладзіміраўна гэтага не выключыла. У перспектыве ж у аранжарэі можна будзе пакаштаваць кавы: у суседнім пакоі пад гэтыя мэсты абсталявана кухня.

Зараз жа галоўнае пытанне для работнікаў музея (сёння там працуе сем чалавек) — напоўніць прастору экспанатамі. Балазе сертыфікат на 130 мільёнаў рублёў на набыццё музейных прадметаў дырэктар музея атрымала пару месяцаў таму з рук старшыні Гродзенскага аблвыканкама. Ужо прыдбаны бльярды стол — цэнтральны аб'ект адной з залаў палаца, які толькі засталася прывезці з Мінска. Знакавым бачыцца і тое, што зусім новы музей ужо мае шмат сяброў, якія без усялякіх просьбаў прыносяць каштоўныя прадметы для экспазіцыі і рэчы для аздаблення інтэр'ераў.

Можна адзначыць у музеі і багатую сувенірную прадукцыю, якая амаль уся тым ці іншым чынам прысвечана Залессю і Агінскаму. Рэалізуецца і ўласная змястоўная друкаваная прадукцыя. Не пазбягае кіраўніцтва музея і арганізацыйных клопатаў. Толькі пры мне Людміла Уладзіміраўна давялося вырашыць пытанне па набыцці бялізны для гасцінчых нумароў, якія неўзабаве адкрыюцца для гасцей палаца.

Пры ўсім відавочным і аб'ектывым недахопах для мяне як для журналіста і турыста важна, што ў музеі сёння гучыць славыты Паланэз Міхала Клеафаса ды іншыя ягонія музычныя кампазіцыі. Праводзяцца інтэрактыўныя гульні ў парку, прысвечаныя мемуарыяльным валунам, якія прывабляюць не толькі дзяцей, але і дарослых. Хочацца верыць словам Людмілы Уладзіміраўны, якая запэўнівае, што з цягам часу з'явіцца ў музеі і аўдыягіды, і інфакіёскі. І ўсё ж, думаецца, было б не лішнім, з улікам фінансавых магчымасцей, пераняць пэўны досвед (інтэрактыўны, мультымедычны) тых жа музеяў Бетховена ў Боне і Моцарта ў Вене ці Шапэна ў Варшаве. Наш Агінскі гэтага заслугоўвае!..

Тэма Залесся — на старонках 3 і 6.

(Заканчэнне.

Пачатак на старонках 2 — 3.)

А што ж робіцца на рэспубліканскіх прыступках у сферы немагчымай культуры? Чым мы адметныя? І ці адметныя? Калі браць міжнародныя фальклорныя фестывалі, то першы (і апошні) Міжнародны фестываль фальклору на Беларусі прайшоў у 1994 годзе. Мо ёсць шмат рэспубліканскіх сінкрэтычных ці, прынамсі, жанравых фальклорных фестываляў? Дык не! Акрамя Фестывалю фальклорнага мастацтва "Берагіня" (сістэмнага, шматузроўневага, комплекснага) ды праектаў у яго рамках, якія скіраваны на дзяцей і аўтэнтычную спадчыну беларусаў, прыпомніць, на жаль, няма чаго. Ды і "Берагіня", па вялікім рахунку, асабліва апошнія фестывалі, на "высокіх рэспубліканскіх прыступках", як вызначыў час, была не патрэбная (хоць і стаяла ў плане Міністэрства культуры). Здаецца, што і наступны фестываль (заклучныя мерапрыемствы прыпадуць на 2016 год) мае перадумовы быць не ў пашане. Сёння на месцах усё яшчэ чакаюць Рэзалюцыю "круглага стала" ды Канцэпцыю дзявятага па ліку фестывалю на 2014 — 2016 гады (прынятыя пад час сёлетняй "Берагіні" ў чэрвені). Дакументы маглі б склаці аснову ў планаванні працы ў рэгіёнах на наступныя гады. Атрымліваецца, ліст, падрыхтаваны Міністэрствам культуры на падставе тых жа дакументаў, да абласцей ці не дайшоў, ці апошні проста не звярнулі на яго ўвагу.

І ўсё ж такі, хто на рэспубліканскім узроўні (Міністэрства культуры, Інстытут культуры Беларусі ці Цэнтр беларускай культуры ды Дом народнай творчасці, якіх, праўда, пакуль няма) будзе дбаць (курыраваць, каардынаваць, арганізоўваць, аналізаваць, прапаноўваць, кантраляваць...) пра традыцыйную культуру беларусаў, яе жыццядзейнасць, трансляцыю і, такім чынам, працягласць быцця гэтай унікальнай, асабліва ў славянскім свеце, з'явы?

■ Калі ж параўнаць нашу сістэму падрыхтоўкі спецыялістаў, дык тут ёсць над чым паразважаць. Напрыклад, толькі ў трынаццаці ДМШ рэспублікі адкрыта фальклорная спецыялізацыя.

Чаму так?

Сярод прычын ёсць дастаткова ўстойлівыя, і пра іх неаднойчы апавядала грамадству газета. Пра некаторыя ёсць патрэба прыгадаць зноў. Пасля ліквідацыі Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры быў створаны Інстытут культуры Беларусі. Але гэтая ўстанова з шэрагу прычын не магла і не можа выконваць функцыі сапраўднага рэспубліканскага Цэнтра беларускай культуры (а быў жа некалі Рэспубліканскі Дом народнай творчасці,

што меў адпаведную кампетэнцыю). 3-за гэтага адсутнічаюць вертыкальныя і гарызонтальныя сувязі з абласцямі і раёнамі па акрэсленым кірунку (як гэта было ў папярэдняй установе), а значыць — не каардынуецца праца ў галіне традыцыйнага і аматарскага мастацтва краіны ў цэлым. Ідэалагічны пралік? Парадокс? Пытанні, пытанні, пытанні...

Як падтрымаць?

У дзяржпраграму "Культура Беларусі" на новы перыяд лічу мэтазгодным уключыць наступныя рэспубліканскія фестывальныя праекты (у рамках "Берагіні"). "Пераемнікі", турнір салістаў-выканаўцаў твораў народнай спадчыны (Міншчына, люты 2016, 2018, 2020 гадоў). "З рога — усяго многа", турнір пар — выканаўцаў беларускіх народных танцаў (Брэстчына, лістапад 2017, 2019). "Несцерка", конкурс апавядальнікаў народнай прозы (Гродзеншчына, сака-

ні" ў Акцябрскім у чэрвені 2016, 2018, 2020 гадоў з улікам прэзентацыі фесту ў Мінску і абласцях (кастрычнік — снежань).

Але, паўтаруся, гэтыя ці іншыя рэспубліканскія праекты павінны курыраваць і каардынаваць у рэгіёнах і Міністэрства культуры (калі не аддзел традыцыйнай культуры, дык асобны спецыяліст), і Рэспубліканскі цэнтр беларускай культуры (можа называцца ён, урэшце, па-рознаму).

Даныя прапановы маглі б увайсці і ў нацыянальную праграму "Традыцыйная культура і моладзь Беларусі", пра якую ўжо шмат часу вядзецца гаворка і на навукова-практычных канферэнцыях, і ў Міністэрстве культуры, і ў СМІ. Па гэтым пытанні ў 2012 годзе было нават прынята рашэнне калегіі Мінкультуры. Аднак спра-

Мікола КОЗЕНКА,

этнахарэограф, навуковы і мастацкі кіраўнік Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва "Берагіня"

ТЭКСТ

"Перепляс" і нашы праблемы: дык ці адметныя беларусы?

На чым "балансе" фальклор?

вік 2016, 2018, 2020). "Карагод", свята аўтэнтычнага фальклору (Віцебшчына, 2016, 2017, 2019). "Кадырыя", конкурс фальклорных танцавальных калектываў (Віцебшчына, 2016, 2018, 2020). "Лявоніха", конкурс маладзёжных фальклорных груп (Магілёўшчына, 2017, 2019). "Страла", свята карагоднай традыцыі (Гомельшчына, май — чэрвень, штогод у 2016 — 2020). "Мяцеліца", конкурс маладзёвых і "тым, каму за 50" пар — выканаўцаў беларускіх народных танцаў (Мінск, студзень, штогод у 2016 — 2020). "Дуда", конкурс ансамбляў народнай музыкі навучальных устаноў культуры і мастацтваў (вандроўны, чэрвень: Акцябрскі Гомельскай вобласці — 2016 год, Брэстчына — 2017, Віцебшчына — 2018, Гродзеншчына — 2019, Міншчына — 2020). "Батлейка", конкурс фальклорных тэатральных груп (Гродзеншчына, студзень, 2017, 2019). Да пераліку дадам і звыклія падзеі: "Традыцыйная культура і дзеці. Праблемы этнавыхавання", рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя з удзелам дзяцей, моладзі, работнікаў культуры і адукацыі, навукоўцаў (Мінская вобласць, красавік 2016, 2017, 2019), а таксама фінал "Берагі-

ва не зрушылася. А для турыстаў жа праекты маглі б склаці "залатое кольца" фальклорных фестываляў Беларусі...

"А-ля народны хор", або Пра падрыхтоўку

Ізноў звяртаюся па досвед да "Перепляса". Высокі ўзровень мерапрыемства характарызуецца ў першую чаргу наяўнасцю свядомых, патрыятычных, высокапрафесійных кадраў у фальклорных калектывах. У Расіі іх рыхтуюць шмат дзесяцігоддзям. Напрыклад, толькі ў Маскве тым займаюцца: кансерваторыя, Інесінка, Маскоўскі ўніверсітэт культуры і мастацтваў, Акадэмія славянскіх культур. Але ёсць яшчэ і іншыя рэгіянальныя аналагічныя цэнтры культуры і мастацтваў.

Калі ж параўнаць нашу сістэму падрыхтоўкі спецыялістаў, дык тут ёсць над чым паразважаць. Напрыклад, толькі ў трынаццаці ДМШ рэспублікі адкрыта фальклорная спецыялізацыя. Сярэдняе звяно (каледжы) ужо шмат гадоў выпадае са сферы традыцыйнай народна-песеннай творчасці. Застаецца толькі кафедра этналогіі і фальклору Універсітэту культуры і мастацтваў з мізэрнай колькасцю студэнтаў. Як бачым, казаць пра бесперапынную падрыхтоўку кадраў у Беларусі не даводзі-

Пра станючае і старыя праблемы

Радуе тое, што акрамя кафедраў этналогіі і фальклору БДУКІМ, дзе "народны танец" з'яўляецца профільнай дысцыплінай, да гэтага віду мастацтва далучыліся сёлета і студэнты факультэта інфармацыйна-дакументных камунікацыяў, якія не толькі засвоілі "абавязковы фальклорны танцавальны рэпертуар", але кожны з 29 чалавек прадставіў на залік танец малой радзімы. Буду спадзявацца, што пачынаючы ініцыятарам якога выступіў дэкан Мікалай Яцэвіч, падхопць і іншыя факультэты ды кафедры, а таксама навучальныя ўстановы культуры і мастацтваў усіх узроўняў. Мяркую, факультатывыя заняткі ("дысцыпліна па выбары") можна было б ладзіць і па навучанні ігры на народных музычных інструментах на розных кафедрах, асабліва — з песенным і танцавальным ухілам.

Урэшце, увесь праект "Берагіня" (скіраваны на традыцыйную культуру малой радзімы) прадугледжвае жывое суправаджэнне танцавальных і танцавальна-песенных праграм, абрадавых дзей, удзел у музычных праектах інструментальных ансамбляў, у тым ліку — традыцыйнага складу (сярод іх інструментаў: дуда, цымбалы, ліра — калёсная ды смышковая, дудкі, акарыны, цытра, басэтыя, гармонікі...). Ёсць ж ды іншыя інструменты патрэбны ўстановам культуры, дзіцячым музычным школам і школам мастацтваў, самаарганізаваным ансамблям, капэлам. У пошуках знаходзіцца таксама моладзь і жыхары сярэдняга пакалення (для хатняга музіцыравання). І тут застаецца хіба з жалем чарговы раз паўтарыць: "Пытанне застаецца нявырашаным, дый ці будзе калі вырашана?.." Дадамо ў праблемны спіс рэпертуарна-метадычнае забеспячэнне вучэбнага працэсу (нотныя зборнікі аўтэнтычнай музыкі, дапаможнікі па аўтэнтычным народным танцы, дыскі з відэа- і аўдыязапісамі сольных выканаўцаў, інструментальных капэл, фальклорных гуртоў... Усё гэта таксама чакае ажыццяўлення.

...Мае развагі, прапановы, напаміны можна не браць (як адбывалася і раней, на жаль) пад увагу, але, звяртаючыся да народнай мудрасці, трэба ўсведамляць: "Што пасееш, тое і пажнеш!"...

ф о т а ф а к т

Новая ў Цімкавічах

23 снежня ў аграгарадку "Цімкавічы", што на Капыльшчыне, адбылося адкрыццё абноўленай экспазіцыі Музея Кузьмы Чорнага. Нашы карэспандэнты наведаль яго ўлетку пад час чарговага аўтатура "К" і першымі змаглі пабачыць фрагменты новастворанай экспазіцыі. А сам музей як школьны з'явіўся ў 1960-х, атрымаўшы ў 1993 годзе статус дзяржаўнага.

Пра новую экспазіцыю распавяла кіраўніца Людміла Ніжэвіч.

Фота Кастуса АНТАНОВІЧА

Народнаму тэатру ў Талачыне споўнілася 90 гадоў. Такім векам не кожная вялікая сцэна можа пахваліцца. Ад гуртка аматараў ён дарос, прынамсі, да статусу мясцовай славы. Напэўна, дзякуючы таму, што ім кіравалі неаб'якавыя таленавітыя людзі: Цімафей Пляшко, Аляксей Савік... Апошнія дзесяцігоддзі "за стырном" — рэжысёр-пастаноўшчык Святлана Васільева. Прапануем некалькі яе маналогаў.

Чарот, Купала, Матукоўскі, Кавалёў, Галубок, Шамякін, Маўзон, Дзялендзік...

Праблемны фон

— Нельга не сказаць і пра нашы праблемы. Дом культуры ў будынку 1950-х гадоў знаходзіцца ў амаль аварыйным стане. Заняткі я праводжу на сцэне, але ў залу спускацца небяспечна — сыплецца са столі. Па сутнасці, зараз тэатр, як і іншыя фарміраванні Талачынскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці, знаходзіцца без даху: моладзь не мае "культурнага" прытулку, тэатр — нармальнай прасторы, заслоны, глядач — годнай залы.

ну, каб не прыпыняць гастролі і выступленні. Сёння ж наймалодшаму акцёру — 18 гадоў, а самай дарослай актрысе — 50.

Увагу надаю прыцягненню моладзі. А каб зацікавіць дзяцей тэатрам і мастацтвам наогул, узялася за распрацоўку казак. Да ўсяго, з такім рэпертуарам можна завітаць у дзіцячыя садкі і школы. А граюць у гэтых пастаноўках дарослыя.

Як кіраўніка мяне ўсцешвае, што людзі зараз ідуць у тэатр. Многія натхняюцца рэжысёрскай справай і кажуць, што стануць паступаць ва Універсітэт культуры і мастацтваў. Нават ходзіць пагалоска: пасля заняткаў Святланы Васільевай дзеці паспяхова вы-

Займаюцца з артыстамі штодзень, у каго як атрымліваецца. Па выхадных праводжу індывідуальныя заняткі. Часам чую, як бурчаць на іншым канцы проваду на словы: "Мама, я ў тэатры!" або "Жонка, я рэпэцірую!"... Нікавееш, але ўзнагародай становяцца моманты, калі акцёры так праўдзіва граюць, што я сяджу ў зале і разам з імі хвалююся.

Што глядач не прыме?

— Гастралюем па суботах у асноўным па раёне, бо далей трэба браць дазволы. Але выступалі мы і ў Мінску — для тэлебачання. Падабаецца з акцёрамі выязджаць у сталічныя тэатры, у бліжэйшых планах — Віцебск. Дарэчы, апошнім разам у Мінску наведалі Музычны тэатр, дзе глядзелі трохгадзінную камедыю "Бабскі бунт": убачылі сапраўднае шоу, танцы, але для свайго тэатра я выбрала больш драматычную, класічную версію.

А 19 снежня пабывалі ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Якуба Коласа і паглядзелі прэм'еру "Загадкавая варыяцыя" ў пастаноўцы мастацкага кіраўніка трупы, заслужанага дзеяча мастацтваў краіны Валерыя Анісенкі. Ён жа дапамагае нам і крытыкай, і парадамі. (Але нікому не дазваляла ставіць спектаклі за мяне: чакаю ад прафесіяналаў падказак і не больш за тое.) Вось у той час, калі рабіла пастаноўку "Пра Фядота-стральца", звярталася да Леаніда Філатава: нешта планавала выдаліць з тэксту, таму вырашыла атрымаць дазвол. Ён, канешне, даў дабра, а на прэм'еру ад яго прыйшоў падзячны ліст. Ставіла я і два спектаклі Анатоля Дзялендзіка, а калі ён прыязджаў у Талачын, рабіла яму творчы вечар.

Наогул жа, талачынцы любяць тэатр. Як рэжысёр бяруся за ўсё, што прапануе сучаснасць. Вось нядаўна прачытала апошні "Пахавайце мяне за плінтусам" Паўла Санаева. Твор мне спадабаўся, ды і калектыў ухваліў ідэю пастаноўкі, таму ў планах — праца над гэтым спектаклем.

Мая задача на сёння — знайсці сабе пераёмніка. Ёсць у мяне ідэя з'ездзіць ва Універсітэт культуры і мастацтваў, каб пагутарыць са студэнтамі: я гатова вучыць, падказваць, перадаць, урэшце, мясцовую тэатральную справу таму, хто гэтага варты.

Што ў вас новага?

Бадай, першы адзіны білет

Сёлета музей Гомельскага палаца-паркавага ансамбля адзначыў 95-годдзе.

Алег КЛІМАЎ

— Можна сказаць, што ўсе мерапрыемствы ды праекты, задуманыя і ажыццэўленыя намі, прысвячаліся гэтай даце, дый уся наша праца так ці інакш была звязана з падзеяй, — распавядае генеральны дырэктар устаноў Аляксандр ГОЦЦЕЎ. — Да яе мы падвышлі, трапіўшы на Рэспубліканскую дошку гонару пераможцаў спаборніцтваў 2013 года сярод арганізацый, якія ажыццяўляюць дзейнасць у сферы культуры, што зафіксавана ва Указе Прэзідэнта ад 26 чэрвеня 2014-га.

На інтэрнэт-сайце пачалі і працягваем весці летапіс музея, публікуючы факты з яго гісторыі, пра якія да нядаўняга часу мала хто ведаў.

Сур'ёзна папоўнілі свой фонд, набыўшы, напрыклад, мэблю XIX стагоддзя, старадаўнія французскія гадзіннікі, што, як мяркуецца, маюць самае непасрэднае дачыненне да Палаца, медаль, выпушчаны ў гонар генерала-фельдмаршала Івана Паскевіча, а таксама гравіюры з яго выявай. Наведвальнікі ўжо цяпер могуць пабачыць названыя экспанаты, а ў студзені збіраемся зладзіць урачыстую прэзентацыю апошніх. Наогул, у адыходзячым годзе намі быў зроблены акцэнт менавіта на крэатыўнасць, на пошукі артэфактаў, звязаныя з імёнамі Румянцавых і Паскевічаў. Працуем, як кажуць, на перспектыву.

Мы былі ўдзельнікамі і суарганізатарамі II Нацыянальнага форуму "Музеі Беларусі", які прыняў Гомель, адказваючы за яго культурную праграму. У рамках апошняй нашы выставачныя залы ажыццявілі выстаўку, прысвечанай 95-годдзю музея, а ў Белаі гасцёўні палаца прайшла канцэртная праграма.

Пад час форуму нас наведаў дырэктар пецябургскага Эрмітажа Міхаіл Піятроўскі, з якім мы прагаварылі канцэпцыю агульнага праекта па аднаўленні мастацкай калекцыі Паскевічаў у поўным, наколькі гэта магчыма, аб'ёме і спосабы рэалізацыі задумкі. Сёння адна частка калекцыі знаходзіцца ў Санкт-Пецярбургу, іншая — у нас, і як адзінае цэлае па цяперашні дзень яна

"Мы ўсё ж здолелі дамовіцца з шэрагам іншых устаноў культуры Гомельшчыны і пры падтрымцы ды садзейнічанні ўладных структур і ведамстваў увялі адзіны білет".

не вивучалася: няма адзінага каталога, не праходзілі сумесныя выстаўкі. Да 2017 года, спадзяюся, і каталог такі складзецца, і супольныя паказы здзейснім. А па запрашэнні Піятроўскага нашы прадстаўнікі з задавальненнем з'ездзілі на святкаванні з нагоды 250-годдзя Эрмітажа!

Хочацца адзначыць, можа быць, не такую гучную падзею, але, з эканамічнага, практычнага пункта гледжання, для нас надзвычай важна: мы ўсё ж здолелі дамовіцца з шэрагам іншых устаноў культуры Гомельшчыны і пры падтрымцы ды садзейнічанні ўладных структур і ведамстваў увялі адзіны білет, тым самым пашырыўшы спектр прапанаваных паслуг. Магчыма, мы першыя ў краіне на практыцы рэалізавалі тое, пра што марачы многія нашы калегі. Цяпер кожны, хто набывае такі білет, можа наведаць не толькі Палацава-паркавы ансамбль, але і філіял Веткаўскага музея стараверства і беларускіх традыцый, і Музей горада Гомеля. А дадаткам да білета служыць каляровая двухбаковая буклет-карта, з якой можна даведацца сакія-такія падрабязнасці пра тыя аб'екты ды слаўтасці, што знаходзяцца на тэрыторыі ансамбля.

Год у нас выдаўся цікавы і багаты на падзеі. Часам было няпроста, пэўна цяжкасці дадалі клопатаў, але нават пераадолявалі мы іх з нейкім асаблівым азартам: ці здолеем, ці паспеем, ці дасягнем таго, што задумвалася першапачаткова? Думаю, усё ў нас атрымалася!..

Родны народны

З чаго пачынаецца тэатр?

— Прышла ў талачынскі ДК шасцігадовай. На тутэйшай сцэне ў дзяцінстве паказвала акрабачныя нумары. Так і пачалося маё сяброўства з артыстычным асяроддзем. Пазней даведлася пра народны тэатр, але яшчэ доўга баялася нават пераступіць яго парог. Ды аднойчы, расхрабрыўшыся, зрабіла тое і неўзабаве атрымала першую ролю: Агнію ў Астроўскага. І пайшло: "Не ўсё кату Масленка", "Трыбунал"...

Прасякнуўшыся атмасферай, вырашыла атрымаць рэжысёрскую адукацыю ў Мінску. Паступіла я ў Тэатральна-мастацкі інстытут, а на другім курсе нас перавялі ў новаствораны Інстытут культуры. Вучылася на завочным аддзяленні, а на апошніх курсах пачала працаваць у Талачыне, у сваім родным народным. Там аказаліся вольнымі дзве пасады: рэжысёр і мастак пастаноўчачай часткі. На апошняй я адпрацавала год, а пасля, у 1980-м, занялася дыпломам — спектаклем па творы Анатоля Ларчанкава "Адна бяроза ведае". Заняла там 16 чалавек, сама выканала галоўную ролю. Калі на прэм'еру ў Талачын прыехалі мае выкладчыкі з Мінска, не на жарт расхвалявалася, але ўсё прайшло паспяхова: я атрымала высокія балы, а спектакль — добрыя водгукі.

Так тэатральная дзейнасць і пачалася нават без паступовага пераходу ад вучобы да работы: працавала спачатку рэжысёрам, а затым мне прапанавалі пасаду дырэктара Дома культуры. Пагадзілася, але, канешне, не пакінула і акцёраў. Вось у такім рэжыме, творча-кіраўнічым, пражыла 36 гадоў, да пенсіі. Потым саступіла дырэктарскія абавязкі сваёй дачцэ Кацярыне, а сама зноў акунула ў тэатральныя справы. Дарэчы, з гонарам кажу, што сям'я ў мяне вельмі творчая, можна нават сказаць пра дынастыю. Напрыклад, у спектаклі Алеся Петрашкевіча "У спадчыну — жыццё" сярод сарака артыстаў на сцэне былі мае маленькія дочки і я сама.

За плячымі — больш за 35 спектакляў. Сёлета наш тэатр зноў пацвердзіў званне "народны". З апошніх поспехаў — III месца на фестывалі "Тэатральная вясна-2014", калі нас вылучылі сярод 25 калектываў рэспублікі. Зараз жа працую над дзвюма казачкамі, а зусім нядаўна паставіла спектакль "Бабскі бунт" па апавяданнях Шолахава, што мае поспех. У творчасці ж збольшага займаюся беларускай драматургіяй, якая мне бліжэйшая: Дударай,

Аматарскі тэатр Талачына ў маналогах рэжысёра

Святлана ВАСІЛЬЕВА, рэжысёр-пастаноўшчык народнага тэатра ў Талачыне

■ Кажа эксперт

Аляксей СЯРМЯЖКА, з 1973-га, пасля заканчэння Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, — мастацкі кіраўнік народнага драматычнага калектыва ў Хойніках:

— Асноўная праблема для народнага тэатра — людзі. Рэжысёру трэба працаваць немалы аўтарытэт, каб артысты яго слухаліся і разумелі... Тады і тэатр аўтарытэт набудзе. Тады кіраўніцтва раёна паспрыяе і з выдаткаваннем сродкаў на касцюмы, на дэкарацыі. Прынамсі, да нашага калектыва менавіта так і ставіцца. І з рэпертуарам праблем не будзе, калі рэжысёр не лянуецца чытаць. Сучасныя беларускія драматургі — вельмі актыўныя творцы. Так што стаўлю спектаклі толькі на беларускай мове!..

А патэнцыял і вынікі — немалыя. Да нас сюды столькі артыстаў прыязджалі, мы праводзілі розныя конкурсы, былі цэнтрам прыцягнення ў горадзе! Ды і з гастролі па сельскай мясцовасці праехалі: людзі нас пасля спектакля адпускаць не хацелі. Вось яшчэ аргумент на карысць таго, што падабаемся публіцы, а значыць — заслужваем прыстойных умоў для працы.

Хто акцёры?

— За час кіравання тэатрам праз яго прайшлі больш за сто чалавек. У нашай камандзе — і настаўнікі, і ахоўнікі, і музыканты, нават тэхнічка ёсць. Ёсць і тыя, не беларусы, каго навучала нашай мове. Заўсёды хапала на ролі і жанчын, і, як ні дзіўна, мужчын: нават крыводуюць людзі часам, што не трапляюць у пастаноўку. Многія з майго калектыва, на жаль, ужо пайшлі з жыцця: гэта больш за дзясятка выдатных артыстаў-аматараў... Бывалі і такія моманты, калі нехта з акцёраў рэзка выходзіў з трупы, але заўсёды за скороткі час знаходзіла заме-

трымліваюць экзамены. Магу гэта патлумачыць толькі тым, што мы з вучнямі пачынаем з асноў, з ігры, з грыву, са сцэнічнага руху, музыку вучымся падбіраць, самі ж шыем касцюмы і робім дэкарацыі. Дарэчы, тэатр амаль не патрабуе грошай на тое, каб нешта набываць.

Бясplatна — няправільна

— Нядаўна канчаткова вырашыла: рабіць бясplatныя спектаклі — няправільна. Атрымліваецца, работа артыста абсяцэннаеца. Заўсёды неабходна сімвалічная плата, таму што людзі ў нас любяць прыраўноўваць бясplatнае да другаснага. Але тут лагічная і наступная думка: народныя калектывы павінны сёння пацягвацца да прафесійных, бо калі не будзеш у форме — да цябе ніхто не пойдзе.

■ Хэдлайн рэгіёна

Песціць ды пялегаваць

Не маё гэта меркаванне, але цалкам яго падзяляю. Калі ёсць народны тэатр у райцэнтры, дык любы мудры кіраўнік раёна імкнецца песціць яго ды пялегаваць. Па той простае прычыне, што мясцовы тэатр становіцца пакрысе не абы-якой культурнай з'явай. А кожная ягоная прэм'ера (сам неаднаразова бачыў) збірае нязменны аншлагі.

Яўген РАГІН

І тут спрацоўвае синдром мясцовага (не блытаць з месцаковым) гонару за сваё, раённае. Ёта на канцэрт заезджай зоркі можна падумаць: пайсці ці не. А калі сусед Вася ці Коля ў ролі Атэла выступае, дык ці ж можна, затапчы яго камар, праігнараваць? Вось так пакрысе глядач становіцца тэатралам, а самадзейны артыст

К

К

Польскі гурт "Балотныя кавалеры" ўжо не ўпершыню прыязджае да нас з выступленнямі. Далучаюцца да яго і беларускія музыканты (ансамбль "Класік-Авангард" на чале з Уладзімірам Байдавым, спявачка Наста Някрасава, дудар Яўген Барышнік), ствараючы сумесныя кампазіцыі. Але цікавым для нас можа быць не столькі сам факт паспяховага дзейнасці калектыву ці прыклад інтэрнацыянальнага супрацоўніцтва, колькі... непасрэдна музычная стылістыка "Балотных кавалераў". Тым больш, што ў Беларусі яна знайшла як шчырых прыхільнікаў, так і таленавітых паслядоўнікаў.

ПОЛЬШЧА

Надзея БУНЦЭВІЧ

Ужо ў назве калектыву злучаюцца рэчы быццам бы супрацьлеглыя. Бо "балота" так і цягне ў бок сялянскага жыцця (маўляў, не панская гэта справа — балота мясіць). А "кавалеры" — гэта нешта шляхетнае, што наўпрост асацыюецца з устойлівым спалучэннем "дамы і кавалеры". Для нас, беларусаў, назва мае і свой асацыятыўны шэраг, бо вядзе не толькі да ментальна замацаванага ў нас архетыпу балота-багны-дрыгвы, але і да Балотных Ялін, дзе адбываецца дзеянне "Дзікага палявання караля Стаха" Уладзіміра Караткевіча і цэлай паязгі тэатральных твораў паводле гэтай аповесці.

Тое ж — у стылістыцы гурта. З аднаго боку — рэчы фальклорныя. З іншага — не проста прафесійныя, а вытанчаныя, каларыстычныя імпрэсіянісцкія, папраўдзе эстэцкія, у самым высокім сэнсе гэтага слова. Сапраўды, выкарыстанне прафесійнымі музыкантамі фальклорных тэм і самых разнастайных варыянтаў іх апрацоўкі — гэта ўжо класіка, асабліва ўласціва рамантызму. XX стагоддзе прынесла так званы неафалькларызм, на постсавецкіх прасторах больш вядомы як новая фальклорная хваля: спалучэнне фальклорных вытокаў з сучаснымі сродкамі выразнасці, развенчванне прыгладжанай ідылічнасці, пастаральнасці, уласцівай класіцызму, усёй той буквалікі, што вядзе адлік ажно ад старажытнагрэчаскай культуры.

Але ўсё роўна — горад і вёска заўсёды адлюстроўваліся ў мастацтве як антаганісты. Колішні праект "SON(O)SPHERE — Метрополіі і міфы", паказаны "Балотныя кавалерамі" — не толькі ў Варшаве і Мінску, але і ў Берліне, Брусэлі, Маскве, з'яўдаючы сабою прастору еўрапейскіх сталіц і прыроднага наваколля. Тое ж, толькі ў іншым

вырашэнні, мы ўбачылі і пачулі на нядаўнім канцэрце "Зерне" ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, у Камернай зале імя Рыгора Шырмы.

Метафара ўзрастання "з зерня" рэалізоўвалася на ўсіх узроўнях — ад фальклорнай глебы да мінімалісцкай тэхнікі кампазіцыі і прыёмаў інструментальнага тэатра. А яркая нацыянальная аснова спалучалася з менш выразнымі інтэрнацыянальнымі павевамі, спалучэннямі музычных інструментаў розных народаў — ажно да індыйскіх сарангі. Выкарыстоўваліся і разнастайныя прыродныя, побытавыя "падручныя" рэчы — тыя ж каменчыкі, што бразгаюць адно аб адно ці ў гэтым рытме сыплюцца ў металічную пасудзіну. І побач, у абсалютнай гар-

працстаўленне сялянскай даўніны і цяперашняга урбанізму, а іх спалучэнне, разуменне паязгі часоў ды розных тыпаў культуры. Авангард успрымаўся абсалютна лагічным зваротам да памяці, а не адмаўленнем ад яе — усяго толькі гэтым яе пераходам у іншае вымярэнне.

Усё гэта, калі разабрацца, мае дачыненне не толькі да музыкі, але і да самой філасофіі. Еўрапейская культура здаўна вырашала дзве формулы нацыянальнага мастацтва. Адна — з апорай на фальклор. Другая — як працяг нацыянальных прафесійных дасягненняў. У Беларусі апошняя тэндэнцыя атрымала азначэнне "ліцвінская культура", зусім нядаўна ўведзенае ў навуковы ўжытак і звязанае з традыцыямі,

затар) — старшыня Польскай музычнай рады. Тадзуш Вялецкі (кантрабас) — дырэктар Міжнароднага фестывалю "Варшаўская восень", арыентаванага на найноўшыя авангардныя творы з усяго свету. Звярну ўвагу не столькі на сам факт іх канцэртных выхадаў на сцэну (для нас гэта не навіна), колькі на тое, што сваёй кампазітарска-выканальніцкай дзейнасцю (а гэта менавіта тая музыка, дзе кожны — крыху аўтар) яны адкрываюць новыя гарызонты.

Грамадству патрэбна не адно поп-культура, — упэўнены Ежы Карновіч. — Неяк на ўгодкі Варшаўскага паўстання мы выступалі перад 12-тысячнай аўдыторыяй. І хача прымалі нас вельмі добра, лічу, што такія "стадыённыя" маштабы для нашых выступленняў — гэта ўжо зашмат. Камерныя залы маюць сваю асалоду — звароту да кожнага гледача ці слухача асабіста. Наша супрацоўніцтва з вашымі музыкантамі не выпадае. У вас вельмі добрыя прафесійныя школы — і кампазітарская, і выканальніцкая. Увогуле, беларускія музыканты — гэта ўжо своеасабліва гарантыя якасці і майстэрства. Але для далейшага прасоўвання тых жа нацыянальных ідэй, акадэмічнага мастацтва, фальклорнай

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 49, 51.)

З аўтабіяграфіі У.Кудрэвіча: "У 1908 г. у Рызе адкрываецца выстаўка прыбалтыйскіх (і не толькі) мастакоў. У экспазіцыі былі прадстаўлены розныя плыні і стылі. Больш за ўсё мяне прываблілі творы Казіміра Малевіча "Дахі", "Вуліца", "Раніца", напісаныя ў духу імпрэсіянізму: празрыстасць святла, яркасць колеру, лёгкасць ды смеласць мазкоў... З таго часу я стаў захапляцца імпрэсіянізмам і наогул французскім мастацтвам, ачышчэннем ад цёмры і бруду. Мае духоўныя настаўнікі — Поль Сіньяк, Поль Сезан, Альфрэд Сіслей, Агюст Рэнуар, Клод Манэ, потым Альбер Марке. Праз тры гады ў Гомелі я прымянуў да групы імпрэсіяністаў на чале з Сяргеем Каўроўскім. Потым праз год упершыню трапіў у Маскву, дзе пазнаёміўся з Трацякоўкай і Музеям заходняга мастацтва. З той пары я стаў імпрэсіяністам у пейзажы і працаваў у гэтым кірунку да канца 1920-х гадоў... У сваіх творах імкнуўся адлюстроўваць сваю любімую радзіму Беларусь і перадаваць настрой таго або іншага моманту ў прыродзе. А палотны "Тракт" і "Беларуская вёска" былі станоўча адзначаны ў часопісе "Искусство" (1925 г., № 5)..."

Балоты запрашаюць "Кавалераў"

Удзельнікі "Балотных кавалераў" у Белдзяржфілармоніі.

моніі, — усялякія электравынаходніцтвы, пачынаючы з тэрменвокса. А ператварэнне полькі ў мазурку — чым не чарговы доказ знойдзенай непарыўнасці сялянскага і шляхетнага пачаткаў?

Прыцягваў ужо сам антураж. Музыканты няспешна выходзілі на сцэну — дакладней, "прасоўваліся", быццам "спазніўшыся". Чым не "прыныцыповая" альтэрнатыва традыцыйным канцэртнам, калі артысты з'яўляюцца пасля аб'яўкі іх імёнаў пад шквал агладысменту? Надзьявалі навушнікі — і пачыналі не граць, не выступаць, не "прэзентаваць", а... варажыць, ствараючы не проста музыку ў спалучэнні розных ліній-тэмбраў-галасоў ды побытавых шумаў, а нейкую агульную фотасферу. У выніку адбывалася не су-

што ідуць ад мастацтва часоў Вялікага Княства Літоўскага ды Рэчы Паспалітай. У XX стагоддзі, як няцяжка зразумець, арыентацыя на ліцвінскую культуру (і, шырэй, увогуле на інтэлігенцыю як эліту нацыі) была перапынена. Таму падобныя праекты — гэта яшчэ і вяртанне на новым узроўні да ранейшай шляхетнасці, надзвычай актуальнае для сучаснай Незалежнай Беларусі, якая пазіцыянуе сябе цэнтрам Еўропы.

Цікава, што ў складзе "Балотных кавалераў" — не проста прафесійныя музыканты з вышэйшай акадэмічнай адукацыяй, але і вядомыя медыйныя асобы, нават, як казалі б у нас, "начальнікі". Ежы Карновіч (фартэпіяна) — старшыня Польскага саюза кампазітараў. Кшыштаф Кнітэль (сэмплер, сінтэ-

аўтэнткі (іншымі словамі, усёй сферы духоўнасці) вашым творцам, здараецца, не стае не грошай (у нас іх таксама небагата — вечная і ўсодыйсная праблема), не залаў ці абсталявання, а ўласна цікавых праектаў. Проста добрая музыка — на сёння гэтага замала. Патрабавецца нейкая новая, нешаграговая ідэя, "разыначка", здольная прывабіць тых, хто раней усім гэтым, можа, і не цікавіўся...

Дадамо: не толькі ўласна ідэя, але і яе прыгожая, прыцягальная "абгортка". Ну а з боку публікі — кожнаму не перашкодзіла б тое ўнутранае адчуванне сябе хай і балотным (геаграфію не зменіш), але — кавалерам (чытай, шляхцічам, адданым свайму роду ды радзіме).

Фота Сяргея МАХАВА

Барыс КРЭПАК

Уладзімір Мікалаевіч не гаворыць пра тое, як яго ў 1930-я гады шальмавалі за імпрэсіянізм і постімпрэсіянізм (пуантылізм) у карцінах, падобных шэдэўру 1924 года "Раніца вясны". Гэтую горкую старонку жыцця мастак дыпламатычна хаваў за формулай: "Ва ўсіх маіх работах перыяду 1930 — 41 гадоў адчуваецца вялікі зрух у бок рэалізму. Частая паездкі ў Маскву далі магчымасць вывучыць нашых вялікіх майстроў-рэалістаў Саўрасава, Васільева, Левітана, Сярова, Рэпіна..." І тут жа не стрымаўся: "...А таксама Каро і Марке". І ў іншым месцы нататак піша, што галоўным для яго аўтарытэтам у мастацтве ўсё ж заставаўся Поль Сезан.

"Раніца вясны": бярозавы гай, шапаценне лістоты, дзіўны россып пяшчотных кветак — на першы погляд, нічога асаблівага. Але як усё гэта напісана! Не па-сезанаву, канешне, можа, бліжэй да Сёра і Сіньяка, калі ўспомніць знакамты пуантылізм гэтых выдатных французцаў. Тым не менш карціна Кудрэвіча напоўнена менавіта беларускім духам, беларускім настроем, дзіўнай прывабнасцю і цеплынёй. Але крытыкі пабачылі "суб'ектыўнізм", "стылізацыю", што ўсё тут "губляецца ў яркіх мігталівых мазках", што мастак "захапляецца запушчанымі куточкамі прыроды". А трохі пазней: "Творчае спаборніцтва, аб'ектыўная крытыка савецкага гледача, уважлівае вывучэнне твораў перадзвіжнікаў дапамаглі У.Кудрэвічу стаць на шлях рэалістычнага мастацтва. Ён спаліў шмат сваіх пуантылістычных эцюдаў, а палатно "Млын у Крупцах" паклаў на падлогу ў парозе замест палавіка".

Магу сабе ўявіць, як даводзілася мастаку ламаць галаву і здымаць шапку перад тагачаснымі крытыкамі, каб радыкальна змяніць свой творчы менталітэт у бок апявання экскаватараў на асушцы балот, гідраэлектрастанцый, паглыблення ракі Арэсы, прамысловых барж на Дняп-

Каляды па версіі бібліятэк свету

Акадэмія фантазіі

У італьянскім горадзе Меццакарона — крыху больш за 5 000 жыхароў, а бібліятэка працуе 32 гадзіны на тыдзень. Цягам снежня калегі з публічнай бібліятэкі працуюць для жыхароў у "Акадэміі фантазіі". Дарослыя і дзеці ў гэты час маюць магчымасць наведаць творчыя майстар-класы ды стварыць для сваіх родных калядныя падарункі.

Разам з Патрыцыяй

Горад Балбрыган знаходзіцца ў графстве Фінгал правінцыі Лэнстэру Ірландыі, а яго насельніцтва — каля 7 тысяч чалавек. Бібліятэка працуе 40 гадзін на тыдзень. З сярэдзіны снежня ў

бібліятэку штодзень запрашаюцца дзеці на "Калядныя сустрэчы з Патрыцыяй". Апошняя — супрацоўнік бібліятэкі і прафесійны псіхалаг — дамагае маленькім чытачам адчуць святочны настрой і пазнаёміцца з новай каляднай кнігай.

24x24

У нямецкім Нюрнбергу жыве больш як паўмільёна жыхароў. "Junge Bibliothek" — адна з гарадскіх — працуе 45 гадзін на тыдзень. Сёлета супрацоўнікі вырашылі павіншаваць сваіх чытачоў цікавым адвэнт-календаром з каляднымі фотаздымкамі. Штодзень пачынаючы з 1 снежня 24 бібліятэкары

ставараюць 24 фотавіншаванні з асабістымі пажаданнямі.

Прыходзіць Санта

У румынскай сталіцы Бухарэсце пражывае больш чым 1,8 мільёна жыхароў. Адна ж з гарадскіх бібліятэк — імя Джорджа Тапырчану — працуе 60 гадзін на тыдзень. У час калядных святаў, двойчы на тыдзень, у бібліятэку прыходзіць Санта. Дзеці здзіўляюцца: адкуль ён ведае, хто які падарунак марыць атрымаць? Дарослыя шчыра ўсміхаюцца ім у адказ. А калі маленькія чытачы ідуць дадому, Санта запрашае да размовы за кубачкам кавы сваіх сяброў-бібліятэкараў...

68 гадзін на тыдзень

У горадзе Уінтэр-Парк амерыканскага штата Фларыда жыве звыш 27 тысяч жыхароў. Бібліятэка "Winter Park" працуе ажно 68 гадзін у тыдзень! Перад Калядамі ў бібліятэку абавязкова заходзіць Санта-Клаус. І не толькі для таго, каб павіншаваць чытачоў. Вядома, у гэты час у яго шмат працы. А каб святочныя падарункі атрымалі ўсе дзеці, трэба адсачыць тэрміновасць выканання заказаў. **Падрыхтавала Алена КАПЫТОК, вядучы метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя І.Х. Каладзева, аўтар блога "Сельская бібліятэка"**

ры... Праўда, перад самай вайной і пасля Перамогі ён амаль не звяртаўся да індустрыяльных матываў і поўнаасцю перайшоў на натурны лірычны пейзаж настрая.

Зразумела, што на адной творчасці не пражывеш, а трэба ж яшчэ дапамагаць дзвюм дочкам і маленькаму сыну Уладзіміру (будучаму “купалаўцу”, заслужанаму артысту БССР), якому ў 1937-м было ўсяго каля 10 гадоў. Давялося нейкі час займацца педагогічнай дзейнасцю ў школах ды тэхнікумах і нават выступаць на сцэне ў якасці акцёра, рэжысёра, дэкаратара. Але творца ніколі не забываў галоўнага: маляваць і выстаўляцца, выстаўляцца і маляваць. Разам са сябрам Мікалаем Дучыцам ён штогод рабіў паездкі па Сожы і Дняпры. Мастакі на ўлонні прыроды чакалі ўсходу сонца і сустракалі мяккія сутонні ночы. Тут жа, на беразе, яны і начавалі пад перакуленай лодкай... Сябры пісалі эцюды рачных прастораў у розныя моманты, часта ў час надыходзячай навальніцы. Кудрэвіч асабліва любіў маляваць ваду з высокага берага, перадусім вечарам, калі насоўваўся

Раіса Кудрэвіч. Аўтапартрэт.

— прасцей няма куды. Але колькі радасці жыцця, лірычнай усхваляванасці, эмацыянальнай напоўненасці! І як удала мастачка выкарыстоўвае кантраст святла і ценю, колеравых плям! На фоне сцяны вясковага дома, якая займае амаль палавіну палатна, — светлыя фігуры дзяўчат. Электрычнае святло з акна і расчыненыя дзвярэй успыхвае яркімі блікамі на радасна-усхваляваных тварах і паступова рассейваецца, напўняючы ціхі вечар цёплым лірычным настроем. А ўвесь пейзаж заліты серабрыстым месячным святлом... Колер тут стаў адным з галоўных выяўленчых сродкаў, чаго не было ў ранніх творах мастачкі. Атрыбуты, адлюстраваныя ў карціне, дзякуючы колеру становяцца матэрыяльнымі, як бы рэальна існуючымі. Жывапіс стаў больш шырокі, вольны, мазок — энергічны, лёгкі і смелы.

У “Беларускіх прыпеўках” 1960 года, адной з лепшых твораў Кудрэвіч, яшчэ з большай сілай праявілася ўменне аўтара раскрыць змест палатна ў вобразна-пластычнай форме. Вечарам каля ракі сабра-

вось-вось вымаваць словы, якія так запалі ў душу, вочы шырока адкрыты. Дакладна характэрную суровую абставіну тых гадоў грамадзянскай вайны непрыкметныя на першы погляд дэталі: пацямнелыя бярвёны старой хаты, пераабсталяванай у клуб, свежыя дошкі сцэны, драўляныя лаўкі, сталы, бляшанка з фарбай, кавалек чырвонай тканіны з недапісаным лызунгам...

“Першая рэпетыцыя” з’явілася часткай задумы — цыкла работ аб творчасці савецкай моладзі. Другая карціна, таксама пра самадзейнасць у сельскім клубе, пра радасць і творчае натхненне маладых людзей, называецца “Перад канцэртамі”. Ёта ўжо пра сучаснасць. На фоне велізарнага акна, за якім у прыцемках зімовага вечара бачны вясковыя пабудовы, самадзейныя артысты чакаюць рэпетыцыі. Яны ў прыгожых спадніцах, белых накружмаленых кофточках і фартушках з беларускім арнаментам. Натуральнасць моманту падкрэслена свабоднымі позімі дзяўчат і характэрнымі дэталімі сучаснага побыту сяла. Асабліва атрымаўся стрыманы каларыт, у якім пануе белы колер, ажыўляюць яго яркія плямы чырвонага арнаменту ў адзенні, карычневата-зялёныя палосы спадніц. “У гэтай рабоце, — расказвала мастачка, — я не ставіла задачы псіхалагічнага раскрыцця вобразаў. Пластыка, рытм руху, некаторая наўмысная графічнасць у малюнку і збліжэнне белага колеру — усё разам павінна, па маёй задуме, уздзейнічаць на глядача...” Ну што ж, гэта ў яе атрымалася на ўсе сто.

І іншыя творы — “Майскі дожджык”, “Калі цвітуць сады”, “Беларуская антонаўка” ці “Палеская маладзіца” — па-ранейшаму хвалююць глядача свежасцю ды чысцінёй раскаванага юнацтва, не азмрочанага нягодамі вайны, упэўненасцю ў сабе і ў заўтрашнім дні.

А вось карціна “Вясна. 1945 год” — трохі іншая па настроі, у адрозненне ад мажорнага гучання большасці твораў Кудрэвіч. Яна — пра вайну, дакладней, пра апошнія дні Вялікай Айчыннай. Яна — аб цяжкай маладосці равесніц мастачкі, якім давялося прайсці цяжкімі франтавымі шляхамі і дайсці да Перамогі, захаваўшы сваю прыгажосць і жаночасць. Свежа і бударажна пахне адталая зямля. На пагорку — дзве дзяўчыны. Адна — парывістая і радасная, яе фігурка ў белым, што ўкленчыла, — як сімвал чысціні і далікатства, другая — задумліва-сумная. Вандруючы ў санітарны машыне па шляхах-дарогах вайны, яны на кароткі час затрымаліся для адпачынку. Стрыманая колеравая гама карціны, своеасаблівае пластыка пакатых узгоркаў на гарызонце і ўвесь пейзаж як частка вялікай зямлі дапамагаюць глыбока асэнсаваць гэтую тэму.

Такой яна была, Раіса Уладзіміраўна Кудрэвіч. Ходкае меркаванне, сфармуляванае Оскарам Уайлдам, што жанчына — гэта дэкарэтыўнае поле, ва ўсім бляску абвергнула мастачка. У маладосці яна была прыгожая, і гэтая прыгажосць дапаўнялася вострым аналітычным розумам і халодна-страснай стрыманасцю, памножанай на дабрыню і спакой. Канешне, яна з гадамі змянялася і ў побыце, і ў творчасці, але гэтыя змены не тычыліся галоўнага — моцнага сямейнага карабля і веры ў тое, што яна рабіла за мальбертам. Мужа свайго, Адольфа Гугеля, яна перажыла не нашмат, і апошнія гады яе жыцця былі для яе цяжкімі. “И только одно я знаю верно: надо всякую чашу пить — до дна”, — магла сказаць Раіса Уладзіміраўна словамі Зінаіды Гіпіус. І дакладна: яна мужна выпіла сваю чашу, пакінуўшы нам дзясяткі таленавітых палотнаў пра любоў і дабрыню чалавечую, пра ціхую музыку беларускай прыроды, пра шчымлівыя ўспаміны аб былым...

Бацька і дачка Кудрэвічы: лёсы дынастыі мастакоў

Як раскажаць пра “сваё” ...

змрок (напрыклад, “Бераг Дняпра ля Аляксандраўкі”, “Нарач”). Але любімы імпрэсіянізм застаўся далёка ў мінулым. Новы час вымагаў новай мовы — “сацыялістычнай”...

Хаця няма, няма, ды і раптам з’явіцца цудоўны пейзаж як водгалас, водгугле былога. Я маю на ўвазе дняпроўскі пейзаж 1947 года “Глыбокія прыцемкі”: у цёмных зеленавата-сініх тонах раскінулася рака. Я працяг ахінуты змкама; бераг — у глыбокіх прыцемках; агні жывапісных лодак, адбітыя ў вадзе, нагадваюць па настроі карціны Клода Манэ... Дый палотны “Туманная раніца. Свіслач”, “Над ракой Свіслач”, “Світанне”, “Туман” — з таго ж шэрагу.

З аўтабіяграфіі У.Кудрэвіча: “Вялікая Айчынная вайна прымусіла мяне пакінуць родную зямлю і кінуць усё тое, што назбіралася за 40 гадоў маёй творчай дзейнасці. Знікла 2 800 пейзажных карцін і эцюдаў, а таксама — два ўрадавыя заказы: “Родны Днепр” і “Меліярацыя БССР”. Я апынуўся ў самай глухой вёсцы Мартынаўка Чкалаўскай вобласці, а потым у Сарай-Гіры — без матэрыялаў для работы. Давялося абмежавацца дзіцячай вучнёўскай, самай дрэннай, акварэлю, і я, каб не забыць любімую справу, пісаў эцюды далёкага краю і ў работах аднаўляў па памяці сваю любімую Беларусь...”

Вось як апісвае выгляд правдзенага Кудрэвіча яго сябра, вядомы скульптар Аляксандр Грўбз: “Львіная грозная галава з ліхаманкава-блiскучымі вялікімі вачыма, белымі буйнымі зубамі, з усмешкай, жывыя жваввыя жэсты, гаворка, якая льецца ручаём, жартаўнік і дасціпнік, на першы погляд, тыповы беларускі прасцяк — вось Кудрэвіч. Не шукайце ў яго акадэмічных пастаў, эфектаў у словах і дзеяннях — гэтых слабасцей, якімі так часта надзелены людзі надзвычайныя, але занадта ўвэраваўшыя ў сваю велічнасць. Ёта натура бяскоўнага шчырага, яснага, нарочыстага — усё шчодро рассыпалася на жыццёвым шляху. Ніякага адрознення ў стаўленні да людзей: аднолькава звяртаецца і да высокіх урадавых чыноўнікаў, і да простага чалавека...”

Раіса Кудрэвіч. “Майскі дожджык”.

У гэта верыш, калі разглядваеш фатаграфію мастака 1950-х гадоў альбо жывапісную кампазіцыю Раісы Кудрэвіч “Партрэт бацькі”: мастак адлюстраваны ў майстэрні ля мальберта з пэндзлямі ў руцэ і ў акружэнні палотнаў на сцяне. Карціна напісана дачкой ужо пасля смерці таты, і тая фатаграфія, верагодна, і лягла ў аснову глыбока псіхалагічнага вобраза.

Ну а зараз вернемся да Раісы Уладзіміраўны Кудрэвіч. Дзякуй богу, пры яе жыцці выйшла невялікая манаграфія аўтарства мастацтвазнаўцы Ларысы Салавей (1974) і альбом (з яе ж тэкстам) пра творчасць А.Гугеля і Р.Кудрэвіч, і таму глыбока ўнікаць у сюжэтыку твораў мастачкі не буду. Тым не менш хачу падкрэсліць галоўнае: усё яе “знакавыя” палотны, незалежна ад часу іх стварэння, сёння могуць упрыгожыць любы буйны мастацкі музей.

Карціна “У родны калгас” — яе першая паспяваная работа, якую можна лічыць “стартам” у вялікую соіту карцін, прысвечаных беларускай вёсцы, дзе галоўнымі персанажамі выступае моладзь. Ішоў

1948-ы цяжкі год, і паяўленне на рэспубліканскай і ўсесаюзнай выстаўцы такога палатна, дзе ўсё так проста і праўдзiва, вызвала ў глядачоў і крытыкаў масу захопленых водгукі.

Вось гераіня, яшчэ не паспеўшая зняць ваенны кашушок, па снежнай вуліцы вяртаецца пасля вайны дамоў. У правай руцэ — палявая сумка, на кіцелі — баявы медаль. Яе твар свеціцца стрыманай радасцю: яе радасна сустракаюць родныя і знаёмыя. Вясковыя хаты, сані з купай сена, ствол бярозы на дварэ, заснежаныя палі на заднім плане і палоска цямяночага на гарызонце лесу — усё гэтыя дэталі добра дапаўняюць жанравую сцэну. Карціна, сапраўды поўная шчырасці і аптымізму, для таго часу вызывала вельмі пазітыўныя эмоцыі.

Прыкладна праз дзесяць гадоў Раіса Уладзіміраўна піша карціну “Гарманіст ідзе” — з той жа “вясковай” серыі. Летняя месячная ноч. Гукі гармоні парушылі цішыню засынаючага пасля працоўнага дня сяла. Дзяўчаты з ажыўленнем выбеглі на ганак. Таксама сюэт

лася моладзь: дзяўчаты і гарманіст. Мяккія вечаровыя прыцемкі ахуталі фігуры людзей, дакрануліся да роўнядзі вады, згусціліся ў лістоце дрэў. І ўся палітра напоўнена адценнямі мяккіх блакітных, ліловых, ружовых і фіялетаваых тонаў, таму карціна набывае моцную музычную выразнасць.

Праз тры гады з’яўляецца карціна “Першая рэпетыцыя”, якая таксама атрымала вельмі добрыя водгукі. Раіса Уладзіміраўна расказвала, што тэму калісьці падказаў бацька, маючы на ўвазе сваю маладосць. І прышоў час, калі мастачка звярнулася да паўзабытай задумы. У перапынку паміж баямі, у сціплай абстаноўцы вясковага клуба сядзяць людзі. На сцэне ідзе першая рэпетыцыя самадзейных артыстаў. Дзве дзяўчынкі-камсамолкі, чырвонаармеец з забінтаванай рукой, хлопчык-падлетак у будзёнаўцы чытаюць п’есу. Асабліва ўдалым атрымаўся галоўны вобраз: кволая дзяўчынка ў матроскім нацельніку, з кароткай стрыжкай пад чырвонай хусткай. Твар яе ад хвалявання стаў бледным, напаяў адкрытыя губы

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

Выстаўкі:

- Выстаўка твораў Марыі і Мікалая Ісаенкаў **"Двое пад адным дахам"** — да 26 студзеня 2015 года.
- Выстаўка **"Выратаваны каштоўнасці"** — да 12 лютага 2015 года.
- Выстаўка **слупкіх паясоў** са збору Нацыянальнага музея ў Варшаве — да 6 красавіка 2015 года.
- Выстаўка, прысвечаная 75-годдзю музея, **"Мастацтва рэстаўрацыі. Магія майстэрства"** — да 12 лютага 2015 года.
- Выстаўка аднаго твора: акварэль **"Паляўнічыя на рацэ з забітым ласём"** Юліяна Фалата — да 5 студзеня 2015 года.
- Арт-праект **"Дрыяды"** (Ганна Герт, Дар'я Палуян, Ала Свірыдзенка, Надзея Сліжэўская): фота, авангардныя касцюмы і аўтарскія ўпрыгожанні — да 12 студзеня 2015 года.
- Выстаўка жывалісу і графікі Сяргея Кухто **"Віцебскі кентаўр"** — да 19 студзеня 2015 года.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ Ё Г. МАГЛЁВЕ
г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Экспазіцыя **"Культура 1-й пал. XIX ст."**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 00 05.

Экспазіцыі:

- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
- "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."

Выстаўкі:

- Выстаўка **"Музей шакалада "Nikola"** — да сакавіка 2015 года.
- Выстаўка **"Музей ёлачных**

УВАГА!

цацак" — да 15 лютага 2015 года.
■ Выстаўка аўтарскай лялькі **"Спадарыня лялька"** — да 1 лютага 2015 года.
■ Выстаўка твораў Яўгена Ждана і Аляксандра Рашэтнікава **"Грані натхнення"** — да 15 лютага 2015 года.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыі:

- "Мінск губернскай ў канцы XIX — пачатку XX стст."
- "ІЗ'езд РСДРП у асобах".
- "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
- "Гісторыя Дома-музея ІЗ'езда РСДРП".

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Гісторыя і сучаснасць беларускага хакея"**.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".

Выстаўка:

- **"Экзатычны свет"** — да чэрвеня 2015 года.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9А.
Тэл.: 237 46 94.

- Выстаўка **"Велізарныя цмокі"** — да 1 лютага 2015 года.

г. Мінск, пр. Ракасоўскага, 151/1.
Тэл.: 291 99 51.

Экспазіцыі:

ІДЗЕ ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

- "Жывёльны свет Беларусі ў сезоннай дынаміцы".
- "Каляводныя жывёлы".
- "Птушкі нашага горада".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святрдова, 4.
Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыі:

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".
- **Кінапраграмы:**
- Тэматычная рэтра-праграма **"Калядныя апавяданні"** — да 31 снежня.
- Юбілейная рэтрспектыва **"Кінаспадчына Беларусі: дасягненні розных эпох"** — да 30 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
- "Беларуская музычная культура XX ст."
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14.
Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка да 75-годдзя мастака-пастаноўшчыка кінастудыі "Беларусьфільм" Уладзіміра Чарнышова **"За парталам сэрны"** — да 6 лютага 2015 года.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Міжнародны выставачны праект з Музея Арміі (Стакгольм, Швецыя) **"Рэчы паміж жыццём і смерцю"** — да 25 студзеня 2015 года.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Вялікая і забытая"**, прысвечаная Першай сусветнай вайне, — да 18 студзеня 2015 года.
- *Ратуша*
- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоэ"** — да 16 лютага 2015 года.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
- Музейна-педагагічны праект **"Кроцым у школу разам з Коласам"**.
- **Акцыі:**
- **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вясялля — у музей!"** (па папярэднім дамоўленасці).
- Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам ролика ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папарац-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
- **"Калядкі ў Купалавым доме"** — да 6 студзеня 2015 года (папярэдні запіс абавязковы).

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

- Выстаўка скульптуры Уладзіміра Жбанова **"Ад мяне"** — да 31 мая 2015 года.
- Выстаўка **"Мінск на старых паштоўках"**.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Мінск губернскай Шляхецкі побыт"**.
- **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

Выстаўкі:

- Выстаўка твораў Андрэя Смаляка **"Жыццё. Жывапіс. Каханне"** — да 19 студзеня 2015 года.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
- **Выстаўка:**
- Выстаўка **"Gloria Patria"** — дакументы, карты, прадметы хрысціянскага культу з прыватнай калекцыі Ігара Сурмачэўскага — да верасня 2015.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
- Виртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі:

- **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с. XX стст.

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49.
Тэл.: 291 16 76.

Экспазіцыі:

- **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва"**.
- **Выстаўка:**
- Выстаўка акварэлей і графікі Эдмунда Вялічкі **"Азірніся"** — да 17 студзеня 2015 года.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8.
Тэл.: 321 24 30.

Выстаўка:

- **"Доблесць і слава. Даспехі і ўзбраенне XVI — XVII стст."** — да 1 сакавіка 2015 года.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

- **Выстаўкі:**
- Унікальны выставачны праект Руслана Вашкевіча **"Ідзі і глядзі"** — да 25 студзеня 2015 года.
- Выстаўка **"Навагоднія гісторыі"** — да 1 лютага.
- Фотавыстаўка **"Гомельскі палац і мастацкія калекцыі Паскевічаў са збору Дзяржаўнага Эрмітажа"** — да 31 студзеня 2015 года.
- Выстаўка **"Новае ў археалогіі Гомельшчыны"**.

Экспазіцыі:

- **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- **"Чырвоная гасцёўня"**.
- **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).
- **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).

Вежа палаца

Экспазіцыі:

УВАГА! ТУТ МАГЛА Б БЫЦЬ ВАША АФІША!

"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы". Выстаўкі:

- **"Гісторыя ў пісьмёнах"** (факсімільныя выданні старажытнарускіх летапісаў з аддзела рэдкай кнігі Гомельскай абласной бібліятэкі імя У.І. Леніна) — да 31 студзеня 2015 года.
- **"Рэтра-Гомель"** — да 31 студзеня 2015 года.

Паўночнае крыло палаца

- **Экспазіцыі:**
- **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
- **Выстаўкі:**
- Куток жывых экзатычных рэптылій.

Зімовы сад

- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- **"Музей крыміналістыкі"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

- Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.
- **Выстаўкі:**
- **"Вядзём пачатак свой ад Гедыміна..."**.
- **"Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."**.
- **"Прывітанне, ранейшая Ліда!"**.

"Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60"

- Турыстычна-пазнавальная праграма **"Праз вякі, праз стагоддзі"** ў Лідскім замку.
- **"Крылы над Лідай"** — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
- Выстаўка **"Чарадзейны куфар"**.
- Персанальная фотавыстаўка Алены Кавалёвай **"Дзень, які натхніў"**.

ЛІДСКІ ЗАМАК

- Камера катаванняў.
- Фотавыстаўка **"Захаваем на вякі"**.
- Партрэтная галерэя вялікіх князёў і каралёў.
- Фотавыстаўка **"Археалагічныя знаходкі Лідскага замка"**.
- Выстаўка рэплік **"Зброя Вялікага Княства"**.

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

- Рэспубліканская мастацкая выстаўка **лаўрэатаў, стыпендыятаў і дыпламантаў** фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі — да 17 студзеня 2015 года.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- **27** — **"Шапэніяна"** Ф.Шапэна;
- **"Кармэн-сюіта"** Ж.Бізэ — Р.Шчадрына.
- **28** — **"Чароўная музыка"** (опера ў 2-х дзях) М.Мінкова. Пачатак а 12-й.
- **28** — **"Трыстан і Ізолда"** Р.Вагнера;
- **"Палавецкія скокі"** А.Барадзіна;